

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kasvinjalostajanoikeudesta sekä siementavaran kaupasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kasvinjalostajanoikeudesta. Siihen liittyen ehdotetaan myös siementavaran kaupasta annetun lain muuttamista.

Ehdotettu laki vastaa sisällöltään kasvinjalostajan oikeuksien suojaksi tehdyn kansainvälisen sopimuksen (UPOV) määräyksiä. Tähän sopimukseen ovat liittyneet muun muassa useimmat Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöön (OECD) kuuluvat maat. Lain tarkoituksena on luoda edellytyksiä kasvinjalostustoiminnan rahoittamiselle, turvata ulkomaisten lajikkeiden saaminen maassamme viljelyyn ja saattaa lainsäädäntömme vastaamaan tältä osin muiden kehittyneiden valtioiden lainsäädäntöä.

Ehdotetun lain mukaan luotaisiin uusi immateriaalinen oikeus. Kasvilajikkeen jalostajal-

la olisi rajoitettu yksinoikeus jalostamansa uuden lajikkeen lisäysaineiston hyväksikäyttöön. Uuden lajikkeen siementavaran ja muun lisäysaineiston kaupalliseen tuottamiseen ja markkinoimiseen tarvitaan lajikkeen jalostajan lupa. Yksinoikeus ei koske lajikkeen muuta kasviainestoa kuin lisäysainestoa. Yksinoikeus voidaan pitää voimassa enintään 20 vuotta. Rekisteröintiviranomaiseksi ehdotetaan perustettavaksi kasvilajikelautakunta.

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annettu laki ehdotetaan jätettäväksi edelleen voimaan vaihtoehtoisena kasvinjalostuksen rahoituskeinona.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	1.1. Laki kasvinjalostajanoikeudesta	11
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	1.2. Laki siementavaran kaupasta	24
1.1. Kasvinjalostuksen taloudellinen ja muu merkitys	3	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	24
1.2. Kasvinjalostus Suomessa	3	3. Voimaantulo	25
1.3. Tavoitteet	5	LAKITEKSTIT	25
1.4. Keinot	5	1. Laki kasvinjalostajanoikeudesta	25
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	6	2. Laki siementavaran kaupasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	31
2.1. Nykyinen tilanne	6	LIITTEET	32
2.2. Asian valmistelu	7	Liite 1. Rinnakkaistekstit	32
3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	8	2. Laki siementavaran kaupasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	32
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	9	Liite 2.	33
5. Esitykseen liittyviä muita näkökohtia	9	Asetus kasvinjalostajanoikeudesta annetussa laissa tarkoitetuista kasvisuvuista ja -lajeista	33
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11		
1. Lakiehdotusten perustelut	11		

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Kasvinjalostuksen taloudellinen ja muu merkitys

Maatalouden harjoittaminen perustuu kasvien viljelyyn. Kasvinviljelyssä käytetään maassamme suuressa määrin kotimaisten kasvinjalostajien kehittämiä lajikkeita. Huomattavassa määrin joudutaan, varsinkin puutarhaviljelyssä turvautumaan kuitenkin ulkomaisten jalostajien kehittämiin lajikkeisiin.

Kasvien jalostamisella pyritään parantamaan viljeltävien kasvien ominaisuuksia. Kasvien saatoisuutta ja viljelyvarmuutta parantamalla jalostus luo edellytyksiä parantaa maatalouden kannattavuutta.

Huomattava osa maa- ja puutarhataloudessa viljeltävistä kasveista kulutetaan nykyään elintarviketeollisuuden raaka-aineina. Ominaisuudet, joita kasvinjalostuksella pyritään parantamaan, liittyvät muun muassa niihin laatuominaisuuksiin, joita elintarviketeollisuus asettaa raaka-aineenaan käyttämilleen kasvimateriaaleille. Alkutuotannon tuotteiden laatua parantamalla kasvinjalostus edistää niiden kysyntää sekä teollisessa että kotitalouskäytössä ja täten parantaa kyseisen tuotannon kilpailukykyä.

Jalostustavoitteet liittyvät entistä enemmän myös ympäristönsuojelullisiin tavoitteisiin. Kasvinjalostuksen avulla voidaan lisätä kasvien taudinkestävyyttä ja kasvien ravinteiden käyttöä voidaan tehostaa. Tällä tavalla voidaan pyrkiä vähentämään torjunta-aineiden ja lannoitteiden käyttöä.

Suomen kasvu- ja ilmasto-oloissa viljeltäviltä kasvilajikkeilta vaaditaan eräitä sellaisia ominaisuuksia, erityisesti aikaisuutta ja viljelyvarmuutta, joita muualla ei samassa määrin tarvita. Suomessa on suhteellisen pienet lajike-markkinat. Näin ollen ulkomaiset kasvinjalostajat eivät jalosta erityisesti meidän oloihimme soveltuvia kasveja. Tämän vuoksi on tärkeätä ylläpitää ja kehittää kotimaista kasvinjalostusta.

1.2. Kasvinjalostus Suomessa

Kasvinjalostuslaitokset

Varsinaisia kasvinjalostuslaitoksia Suomessa on kaksi. Peltokasveja jalostavat Hankkijan kasvinjalostuslaitos ja Maatalouden tutkimuskeskuksen (MTTK) kasvinjalostuslaitos. MTTK:n puutarhatuotannon tutkimuslaitoksessa harjoitetaan puutarhatutkimuksen lisäksi puutarhakasvien jalostusta.

Hankkijan kasvinjalostuslaitos. Laitos on harjoittanut peltokasvien jalostustoimintaa vuodesta 1913. Toiminta keskittyy käytännön kasvinjalostukseen. Jalostusmenetelmien perustutkimusta ja viljelytekniikkaan liittyvää tutkimustyötä tehdään verraten rajoitetusti. Jalostustyön kohteena ovat kaikki viljalajimme, öljykasvit, herne ja tärkeimmät nurmikasvit.

Laitoksella on kuusi tutkijaa. Yhteensä laitoksessa työskentelee noin 35 henkilöä.

Hankkijan kasvinjalostuslaitos toimii vuodesta 1990 alkaen Novera-Yhtymä Oy:n elintarviketalousryhmän yksikkönä. Vuonna 1989 toiminnan kustannukset olivat 9,2 miljoonaa markkaa.

Maatalouden tutkimuskeskus. MTTK:n kasvinjalostuslaitos perustettiin vuonna 1924. Laitoksen tehtävänä on jalostaa kaikkia tärkeimpiä maassamme viljeltäviä peltokasvilajeja. Laitoksella on yhdeksän tutkijaa. Yhteensä laitoksessa työskentelee noin 70 henkilöä. Varoja käytettiin vuonna 1989 yhteensä 10 miljoonaa markkaa.

MTTK:n puutarhatuotannon tutkimuslaitos perustettiin vuonna 1927. Sen tehtävänä on puutarhatuotannon tutkimuksen ohella myös puutarhakasvien jalostaminen. Jalostustyö on kohdistunut lähinnä marjakasvien ja omenan jalostamiseen.

Jalostukseen käytettiin yhteensä noin 11 henkilövuotta. Varoja laitoksella käytettiin vuonna 1989 jalostukseen noin 1,5 miljoonaa markkaa.

Kemira Oy. Kemira Oy ja sen tytäryhtiöt ovat vuodesta 1988 lähtien investoineet myös kasvinjalostukseen. Yhtiön jalostustyön kohteena ovat erityisesti koristekasvit. Toimipaik-

koja, joissa jalostustyötä tehdään, on yhtiön hollantilaisissa, ranskalaisissa ja yhdysvaltalaisissa tytär- ja osakkuusyhtiöissä.

Metsäpuiden jalostaminen

Metsäpuiden jalostus poikkeaa pitkäjännteisyydessään suuresti muusta kasvinjalostuksesta. Metsäpuujalosteiden kehittämiseen kuluu vuosikymmeniä. Metsänjalostusta onkin totuttu pitämään tutkimus- ja kehittämistoimintana, jonka suunnitelmallinen ja jatkuva toteuttaminen on mahdollista vain yhteiskunnan tuen turvin.

Metsäpuiden jalostaminen alkoi Suomessa varsinaisesti vuonna 1947 ja vakiintui 1960-luvulla valtion rahoituksella tapahtuvaksi metsäntutkimuslaitoksen, Metsänjalostussäätiön, metsähallituksen sekä yksityismetsätalouden organisaatioiden keskinäiseksi yhteistyöksi.

Metsäpuiden jalostuksen parissa päätoimisesti työskentelevien akateemisen koulutuksen saaneiden tutkijoiden ja jalostajien määrä on noin 20. Valtion kokonaisrahoitus metsänjalostuksen käyttömenoihin oli vuonna 1989 noin 29 miljoonaa markkaa.

Kasvinjalostuksen tuloksista

Vuonna 1989 myydystä viljalajien kylvösiemenestä lähes 80 prosenttia oli kotimaisia lajikkeita. Syysviljat ovat pääasiassa kotimaisia lajikkeita. Kotimaisten kauralajikkeiden osuus viljelyssä oli lähes 90 prosenttia. Ohralla kotimaisten lajikkeiden osuus oli jonkin verran vähäisempi. Kevätvehnällä kotimaisten lajikkeiden osuus viljelyssä oli noin puolet.

Muilla peltokasveilla ei tilanne ole yhtä hyvä kuin viljoilla. Huonoin on tilanne perunalla, varsinkin kun otetaan huomioon sen merkitys elintarvikehuollossamme. Kotimaisten lajikkeiden osuus perunan viljelyssä on vähentynyt selvästi ja oli maatilahallituksen tilaston mukaan vuonna 1989 vain noin 10 prosenttia.

Tärkeimmillä rehunurmikasveillamme, nurminadalla ja timoteilla, on kotimaisten lajikkeiden osuus siemenkaupassa nykyään suuri. Meillä viljeltyt nurmikkokasvit ovat olleet yksinomaan ulkomaisia lajikkeita.

Maatalouden tutkimuskeskuksen puutarhatuotannon tutkimuslaitoksessa kehitettyjen he-

delmä- ja marjalajikkeiden osuus viljelyssä on ollut toistaiseksi melko vähäinen. Vihanneskasvien jalostusta ei Suomessa harjoiteta, joten viljelyssä olevat jalosteet ovat kaikki ulkomaisia.

Puutetta kotimaisista lajikkeista on nopeasti kasvavalla viherrakennuslalla. Kestävien ja oloihimme sopivien taimitarhakasvien lisäy-
aineistojen hankkiminen on toistaiseksi ollut yksittäisten tuottajien aktiivisuuden varassa.

Kasvinjalostuksen kehitysnäkymät

Länsi-Euroopassa samoin kuin muuallakin teollistuneissa maissa mielenkiinto kasvinjalostusta kohtaan on 1980-luvulla huomattavasti lisääntynyt. Pääasiallisena syynä tähän on useissa maissa voimaan tullut kasvinjalostajien oikeuksia koskeva lainsäädäntö. Se on luonut edellytykset tehdä kasvinjalostuksesta kannattava liiketoiminta. Jalostajan saama lajikesuoja on lisännyt yksityisten yritysten kiinnostusta kasvinjalostukseen.

Bioteknisten menetelmien käyttöönotto voi tulevaisuudessa suuresti nopeuttaa lajikkeiden kehittelyä. Tämä on lisännyt biotekniikkaa soveltavan teollisuuden, kemian alan yritysten mielenkiintoa kasvinjalostukseen.

Monet alalle investoinneista yrityksistä ovat todenneet, että viljeltävien kasvilajikkeiden jalostaminen pelkästään biotekniikan keinoin ei ole mahdollista. Tämän vuoksi nämä yritykset ovat ryhtyneet sijoittamaan kasvavassa määrin myös perinteiseen kasvinjalostukseen ja siemenkauppaankin. Tämä on vauhdittanut kasvinjalostustoiminnan muutenkin käynnissä olevaa keskittymistä suuryrityksiin.

Kasvinjalostuksen kehittämissuunnitelma

Maa- ja metsätalousministeriö asetti vuonna 1987 työryhmän tekemään selvitystä kotimaisen kasvinjalostustoiminnan kehittämistarpeista. Selvityksen mukaan kotimaisen kasvinjalostuksen kehittyminen riippuu ratkaisevasti siitä, miten toimintaa tuetaan valtion varoin. Entistä tärkeämpää on lisäksi se, miten tuottajajärjestöt, elintarviketeollisuus ja kauppa suhtautuvat kotimaiseen kasvinjalostukseen ja arvioivat sen mahdollisuuksia toteuttaa niiden odotuksia ja tarpeita. Tästä riippuu, missä määrin nämä kasvinjalostuksen tuloksia käyttävät tahot ovat

valmiita investoimaan tai muuten osallistumaan kotimaisen kasvinjalostuksen kehittämiseen.

Selvityksen perusteella työryhmä teki ehdotuksen kotimaisen kasvinjalostuksen kehittämistä (työryhmämuistio MMM 1988:10). Selvityksessä ehdotetaan, että Suomessa säädettäisiin laki kasvinjalostajan oikeudesta.

1.3. Tavoitteet

Kasvinjalostustyön rahoittaminen

Kasvinjalostajanoikeuden tunnustamisen yhteiskuntapoliittisena tavoitteena on pyrkimys luoda yksityisille investoinneille ja yrityksille edellytykset kasvinjalostuksen harjoittamiseen. Suomessa kasvilajikkeiden markkinat eivät ole niin suuret, että ne riittäisivät kotimaisen kasvinjalostustoiminnan rahoitus pohjaksi. Yhteiskunnan tulee huolehtia kasvinjalostuksen jatkuvuudesta ja kehittämisedellytyksistä maassamme. On kuitenkin perusteltua ja tarkoituksenmukaista, että kasvinjalostustyön kustantamiseen osallistuvat myös ne, jotka välittömästi hyötyvät kasvinjalostustyön tuloksista.

Lajikeuutuusien saannin turvaaminen

Niillä mailla, jotka eivät tunnusta kasvinjalostajanoikeuksia, on vaikeuksia saada suojattuja lajikkeita viljelyyn. Eräissä tapauksissa oikeussuojan puuttuminen on ilmennyt toisaalta siten, että lajikkeen ulkomainen omistaja on asettanut lajikeaineiston maahantuonnin ehdoksi erittäin korkeiden uutuuslisien suorittamisen.

Monilla kasvintuotannon aloilla, varsinkin puutarhaviljelyssä, ollaan niin kuin edellä on todettu, riippuvaisia ulkomaisesta lajikeaineistosta. Näin ollen on syytä huolehtia siitä, että ulkomaisia lajikeuutuuksia saadaan maahamme viljelyyn.

Lainsäädännön kansainvälinen harmonisointi

Jalostajanoikeuden tunnustamisen eräänä tavoitteena on pyrkimys saattaa immateriaalioikeutta koskeva lainsäädäntö mahdollisuuksien mukaan sopusointuun muiden maiden vastaan lainsäädännön kanssa.

Perusteena kasvinjalostajanoikeuden tunnustamiselle kansainvälisesti on esitetty myös oikeudenmukaisuuden vaatimusta. Sen mukaan olisi oikein ja kohtuullista, että se, joka käyttää hyväkseen jalostajan kehittämiä lajikkeita, maksaa korvauksen tällaisesta hyväksikäytöstä.

Jäljempänä jaksossa 5 käsitellään alan lainsäädännön kansainvälistä kehitystä.

1.4. Keinot

Kasvinjalostajanoikeuden tunnustaminen ja UPOV-sopimus

Vuonna 1961 tehtiin Pariisissa kansainvälinen sopimus kasvinjalostajan oikeuksien suojaamisesta. Tässä niin sanotussa UPOV-sopimuksessa on määrätty ne vähimmäisvaatimukset, jotka kasvinjalostajanoikeutta koskevan lainsäädännön tulee täyttää. Nykyään sopimukseen on liittynyt 20 maata. Nämä maat muodostavat kansainvälisen liiton kasvilajikkeiden suojaamiseksi (Union pour la protection des obtentions végétales, UPOV). Järjestön tehtävänä on valvoa sopimuksen periaatteiden noudattamista ja edelleen kehittää niitä.

Kasvinjalostajanoikeus on keksijän ja tekijänoikeuteen rinnastettava immateriaalinen oikeus. Kasvinjalostajalle on lainsäädännössä tunnustettu yksinoikeus jalostamansa lajikkeen lisäysaineiston ammattimaiseen hyväksikäyttämiseen.

Jalostajan yksinoikeuden laajuutta arviotaessa on huomattava, että käyttöoikeus, joka jalostajalle periaatteessa kuuluu, ei voi olla ehdoton. Rajoituksia lajikkeen yksinoikeuden hyödyntämiseen voi aiheutua muusta lainsäädännöstä. Monessa maassa on siementavaran kauppaa koskevissa laeissa esimerkiksi säädetty, että kaupan saa pitää vain viralliseen lajikeluetteloon merkittyjen lajikkeiden siementavaraa. Tällaiseen lajikeluetteluun merkitään vain sellaiset lajikkeet, joiden viljelyarvo on selvitetty.

Kasvinjalostajanoikeus on rajoitetumpi oikeus kuin keksijänoikeus. Jalostajanoikeus koskee vain lajikkeen lisäysaineistoa. Jalostajan suostumusta viljelijä ei kuitenkaan tarvitse tuottaessa siementä tilan omaan käyttöön (farmer's privilege). Jalostajan suostumusta ei myöskään tarvita käytettäessä lajiketta uusien

lajikkeiden jalostuksessa ja näin saatuja lajikkeita markkinoitaessa (breeder's exemption).

Kasvinjalostajanoikeus sisältää sen, että lajikkeen kaupalliseen lisäystuotantoon, myytäväksi tarjoamiseen ja markkinoinimiseen tarvitaan jalostajan lupa. Käytännössä lupa myönnetään lisenssisopimuksella.

Sopimusta voidaan soveltaa kaikkiin kasvitieteellisiin sukuihin ja lajeihin. Liittyessään sopimukseen tulee jäsenvaltion soveltaa sitä alueellaan vähintään viiteen sukuun tai lajiin ja kahdeksan vuoden kuluessa vähintään 24 sukuun tai lajiin.

Sopimuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee noudattaa kansallisen kohtelun periaatetta siten, että jalostaja nauttii toisessa liiton jäsenmaassa samoja oikeuksia, joita kyseisessä maassa on omille jalostajille suotu.

Suojan voimassaolon vähimmäisajaksi on UPOV-sopimuksessa määrätty 15 vuotta, hitaasti kehittyvillä puuvartisilla puutarhakasveilla kuitenkin 18 vuotta.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Nykyinen tilanne

2.1.1. Lainsäädäntö

Maa- ja metsätalousministeriö asetti vuonna 1973 toimikunnan selvittämään kysymystä kasvinjalostajien oikeudellisen aseman järjestämisestä. Lähinnä tuottajajärjestöjen ja siemenkaupan enemmistön vastustaessa kasvinjalostajan yksinoikeuden tunnustamista toimikunta (komiteanmietintö 1975:98) ei tehnyt siitä esitystä, mutta selvitti muita mahdollisuuksia kasvinjalostustoiminnan taloudelliseen tukemiseen.

Toimikunta päätyi ehdottamaan järjestelyä, jonka mukaan siementavaran myynnistä peritään laissa säädetty maksu, kasvinjalostusmaksu, joka tuloutettaisiin jalostajalle.

Mietinnössä kiinnitettiin huomiota siihen, että järjestelmä tuottaisi ainakin aluksi oleellisesti enemmän rahaa kasvinjalostukselle kuin yksityisoikeudellinen järjestelmä. Jalostajanoikeus nimittäin tuottaisi tuloja jalostajille vasta vähitellen, sillä tämä oikeussuoja olisi koskenut vain lain voimaantulon jälkeen markkinoille tulevia lajikkeita.

Toimikunnan esityksen mukaisesti säädettiin vuonna 1977 laki (896/77) kasvinjalostustoiminnan edistämisestä.

Lain mukaan pelto- ja nurmikkokasvien

siementavaran kaupassa peritään kasvinjalostusmaksua valtiolle. Valtion tulo- ja menoarvioon on vuosittain otettava arvioitua kertymää vastaava määräraha. Tästä määrärahasta myönnetään jalostajille kasvinjalostustukea määrä, joka vastaa lajikkeista perittyä kasvinjalostusmaksua. Lakia on luonnehdittu julkisoikeudelliseksi kasvinjalostajanoikeudeksi. Se ei täytä niitä vaatimuksia, joita UPOV-sopimus edellyttää.

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain mukaan maa- ja metsätalousministeriö on voinut tulouttaa ulkomaisista lajikkeista perittyjä kasvinjalostusmaksuja vastaavan rahamäärän asianomaiselle jalostajalle ehdolla, että suomalaisella kasvinjalostajalla on vastaavuoroinen oikeus kysymyksessä olevan jalostajan kotimaassa.

2.1.2. Käytäntö

Kasvinjalostusmaksuja on kertynyt yhteensä jonkin verran yli 10 miljoonaa markkaa vuodessa. Kotimaisten kasvinjalostajien lajikkeista kertyneillä tuloilla on katettu noin kolmannes jalostustyön kustannuksista. Puutarhakasvien jalostamiseen ei kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain nojalla rahoitusta voida järjestää.

Kasvinjalostusmaksujen lisäksi kasvinjalostajat ovat voineet periä lajikeuutuksista erilaisin sopimusjärjestelyin niin sanottua uutuuslisää. Uutuuslisän periminen on ollut mahdollista kasvinjalostajanoikeuden puuttuessa vain niin kauan kuin lajike ei ole levinnyt laajemmin viljelyyn. Uutuuslisien osuus jalostuslaitosten tuloista on ollut esimerkiksi Hankkijan kasvinjalostuslaitoksella noin 30 prosenttia.

Kasvinjalostusmaksujen suuruus, joka esimerkiksi viljalajikkeilla on 9,5 penniä kilolta, on tällä hetkellä suurin piirtein samalla tasolla kuin ruotsalaisten jalostajien Ruotsissa perimät jalostajanoikeusmaksut (royaltyt). Näin ollen ei ole oletettavaa, että jalostajanoikeusmaksuja voitaisiin periä suurempina kuin nykyisiä jalostusmaksuja. Kasvinjalostajanoikeuksien tunnustaminen tekisi mahdolliseksi uutuuslisien perimisen nykyistä tarkoituksenmukaisemmin ja parantaisi myös tällä tavalla jossain määrin rahoitusmahdollisuuksia. Se samalla ilmeisesti vähentäisi kysytyjen uutuusien ajoittain esiintynyttä ylihinnittelua.

Kasvinjalostajanoikeuden puuttuessa kun

kasvinjalostusmaksuja peritään vain peltokasvilajikkeista, perivät ulkomaiset puutarha- ja koristekasvien jalostajat erillissopimuksilla lisenssimaksuja lajikkeidensa viljelystä Suomessa. Tämä on järjestetty yleensä kahdella eri tavalla.

Kun jalostaja antaa sopimuksella kasvimateriaalin lisäysoikeuden Suomessa jollekin tuottajalle, sitoutuu tämä tuottaja perimään lisenssimaksun suomalaisilta viljelijöiltä pikkutaimilaskutuksen yhteydessä ja tilittämään näin saadut varat ulkomaiselle jalostajalle. Lisäksi jalostaja vaatii tuottajaa kieltämään viljelijäasiakkaitaan ottamasta itse lisäysaineistoa suojatusta lajikkeesta. Mikäli lisäyskieltoa ei ole liitetty myyntiehtoihin, on Suomessa vaikea vaatia viljelijöiltä korvausta lisäyksestä.

Ulkomainen jalostaja voi toisaalta toimittaa valmiin pikkutaimimateriaalin Suomeen viljelijöille kasvatukseen. Tällöin taimien hinnan lisäksi laskutetaan lisenssimaksu. Näiden toimusten yhteydessä jalostaja vaatii viljelijää allekirjoittamaan sopimuksen, jossa kielletään lisäysaineiston ottamisen taimista.

2.1.3. Tilanne muissa pohjoismaissa

Pohjoismaista Tanskassa on ollut voimassa vuodesta 1962 UPOV-sopimuksen mukainen kasvinjalostajanoikeus ja Ruotsissa vuodesta 1971. Ruotsissa on voimassa myös julkisoikeudelliseksi luonnehdittava lainsäädäntö kasvinjalostustoiminnan edistämisestä. Norjassa on voimassa samanlainen kasvinjalostusmaksujen perimisjärjestely kuin Suomessakin. Norjassa valmistellaan UPOV-sopimuksen mukaisen lainsäädännön voimaansaattamista.

2.2. Asian valmistelu

2.2.1. Kasvinjalostajanoikeustoimikunta

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 5 päivänä lokakuuta 1989 toimikunnan valmistelemaan ehdotuksen sellaiseksi kasvinjalostajanoikeutta koskevaksi lainsäädännöksi, jota liittymisen UPOV-sopimukseen edellyttää. Toimikunnan mietintö (komiteamietintö 1990:36) valmistui 31 päivänä lokakuuta 1990.

2.2.2. Lausunnonantajat ja muu valmistelu

Kauppa- ja teollisuusministeriö, oikeusminis-

teriö, ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Elintarviketeollisuusliitto, Hankkija-Maatalous Oy, Kesko Oy, Kauppapuutarhaliitto ry, Keskusosuuskunta Hankkija, Maatalouden tutkimuskeskus, maatilahallitus, Maataloustuottajain Keskusliitto, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, Metsänjalostussäätiö, Tukkukauppojen Oy, Siemenkauppiaitten Yhdistys ry, S.G. Nieminen Oy, Suomen AIPPI-ryhmä ja Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ovat antaneet mietinnöstä lausunnon. Kauppa- ja teollisuusministeriön lausuntoon on liitetty patentti- ja rekisterihallituksen, Teollisuuden Keskusliiton, Kemian Keskusliiton ja Suomen patenttiasiamiesyhdistys ry:n lausunnot.

Maatalouden tutkimuskeskuksen kasvinjalostuslaitos ja Keskusosuusliike Hankkija esittivät lausunnoissaan, että lakiehdotusta tulisi täydentää niin sanottua johdannaislajikkeita koskevalla säännöksellä. Suojatun lajikkeen edelleen kehittäminen geeninsiirtomenetelmiä käyttämällä ei saisi tapahtua korvauksetta ja ilman alkuperäisen jalostajan suostumusta sellaisissa tapauksissa, jolloin uuden geenitekniesti muutetun lajikkeen taloudellinen merkitys oleellisesti perustuu suojatun lajikkeen hyödyntämiseen. Tämä on otettu huomioon lakiehdotuksen valmistelussa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö, patentti- ja rekisterihallitus ja Teollisuuden Keskusliitto esittivät, ettei kasvinjalostajanoikeutta koskevalla lainsäädännöllä saa supistaa nykyisiä mahdollisuuksia bioteknologisten keksintöjen patentoimiseen.

Ongelmallisena on pidetty myös UPOV:iin liittymisen kannalta vuoden 1978 konventioon sisältyvää niin sanottua kaksoissuojakieltoa, joka estäisi patentin myöntämisen jalostajanoikeudella suojattujen lajien lajikkeisiin ja lakiehdotuksen 8 §:ään esitettyä riippuvuussääntöä.

Kasvinjalostajien, kasvibioteknikan tutkimuksen ja teollisuuden, teollisuus- ja tuottajajärjestöjen sekä asianomaisten viranomaisten edustajien kesken käydyissä neuvotteluissa on päädytty pääosin yhteisymmärrykseen lakiehdotuksen tarpeellisuudesta.

Suomen AIPPI-ryhmä ja Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ovat erityisesti korostaneet, että kasvinjalostajanoikeuskin on kirjoitettava kielto-oikeuden muotoon niin kuin Suomen immateriaalinen oikeus yleensä. Tämä vaatimus on valmistelussa otettu huomioon.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Rekisteröintivaatimus

Kun on ratkaistava, miten kasvinjalostajan oikeussuoja hallinnollisesti järjestetään, voitaisiin valita järjestelmä, jonka mukaan oikeus syntyy ilman viranomaistoimia niin kuin tekijänoikeus, tai järjestelmä, jossa oikeus rekisteröidään niin kuin patenttioikeus. Ilman rekisteröintiä toimivan oikeussuojajärjestelmän etuna olisi, että jalostajan ei tarvitsisi nähdä rekisteröintimenettelystä aiheutuvaa vaivaa eikä maksaa siitä aiheutuvia kustannuksia.

Siemenmarkkinoilla on tarve saada luotettava tieto suojatuista lajikkeista. Myös kasvinjalostajan edun mukaista on, että markkinoilla on luotettava tieto suojatuista lajikkeista. Kasvinjalostajanoikeus voidaan saada vain lajikkeeseen, joka täyttää tietyt ehdot. Näiden ehtojen täyttäminen on viranomaisen todettava ennen kuin oikeus lajikkeeseen voi syntyä. Oikeussuoja saadaan myöntää vasta lajikkeen virallisen tutkimuksen perusteella. Tämä vaatimus edellyttää virallista rekisteröintimenettelyä.

Rekisteröintiviranomaisen tehtävät

Rekisteröintiviranomaisen tulee ensisijaisesti huolehtia niistä tehtävistä, jotka kuuluvat rekisteröintimenettelyyn. Näihin tehtäviin kuuluu muun muassa ottaa vastaan ja tarkastaa jalostajanoikeuden rekisteröintiä koskevia hakemuksia, suorittaa hakemusten muodollinen tarkastaminen, huolehtia lajikkeita koskevien biologisten kokeiden järjestämisestä, tutkia alustavasti ehdotetun lajikenimen soveltuvuus, hankkia tarvittavat lausunnot, huolehtia väitemenettelyyn kuuluvasta hakemuksen kuuluttamisesta, huolehtia jalostajanoikeuden rekisteröimisestä, huolehtia hakemusmenettelyyn ja jalostajanoikeuden voimassapitämiseen liittyvien maksujen perimisestä, huolehtia säädettyjen kuulutusten toimittamisesta sekä ylläpitää jalostajanoikeutta koskevaa rekisteriä.

Rekisteriviranomaisen tulee myös huolehtia oikeussuojan kohteena olevan lajikkeen ominaisuuksien säilymistä koskevasta valvonnasta. Rekisteriviranomaisen tehtäviin kuuluu myös jossain määrin pitää silmällä lajikkeiden markkinointia muun muassa sitä, että jalostajanoi-

keuden myöntämisen jälkeen yleiseltä kannalta tärkeiden lajikkeiden lisäysmateriaalia on saatavissa riittävässä määrin kohtuullisin ehdoin.

Liittymisestä UPOV-sopimukseen aiheutuisi tiettyjä tehtäviä, esimerkiksi velvollisuus tiedottaa sopimuksen jäsenvaltioille jalostajanoikeushakemusten eri käsittelyvaiheista.

Kasvinjalostajanoikeutta koskevaa hakemusta käsiteltäessä tulisi poikkeuksetta käytännössä suorittaa tutkimus kasvilajikkeen kasvaineistolla siitä, täyttääkö lajike oikeussuojan myöntämisen biologiset edellytykset siis, onko lajike erottuva, homogeeni ja pysyvä. UPOV-järjestön jäsenmaat voivat käyttää hyväksi piirissä tapahtuvaa yhteistyötä lajikkeiden tutkimisessa.

Rekisteriviranomaisen organisaatio

Käytännöllisistä ja valtiontaloudellisista syistä olisi jonkin jo olemassa olevan toimielimen tehtäväksi annettava toimia kasvinjalostajanoikeuden rekisteröintiviranomaisena.

Siementavaran kaupasta annetun lain (669/75) mukaan maatilahallituksen on vuosittain julkaistava luettelo kasvilajikkeista, joiden viljely on osoittautunut maassamme tarkoituksenmukaiseksi. Kasvilajikeluetteloon merkitsemisen edellytyksenä on paitsi, että sen viljelyarvo on tutkittu myös, että valtion siementarkastuslaitos on tutkinut lajikkeen tunteomerkkiä ja todennut sen tunnistettavaksi, itsenäiseksi lajikkeeksi, joka on riittävän yhtenäinen kasvustoltaan ja säilyttää lisäysviljelyn aikana tunteomerkkinsä. Valtion siementarkastuslaitos on tehnyt kasvilajikkeiden tutkimuksen vuodesta 1982 samojen ohjeiden mukaan, joita UPOV-järjestön jäsenmaissa käytetään lajikkeiden tutkimisessa.

Kasvilajikkeiden merkitsemisestä kasvilajikeluetteloon tekee ehdotuksen maatilahallitukselle kasvilajiketoimikunta, jonka maa- ja metsätalousministeriö asettaa.

Saman toimielimen, joka käsittelee kasvilajikkeiden viljelyarvokysymyksiä, on tarkoituksenmukaista käsitellä myös lajikkeen oikeussuojakysymykset.

Esityksessä ehdotetaan, että kasvinjalostajanoikeuksia käsittelevänä rekisteriviranomaisena toimisi kasvilajikelautakunta, joka saisi tehtäväkseen hoitaa myös kasvilajiketoimikunnan tehtävät.

Ehdotetun lain mukaan kasvinjalostajanoi-

keus voidaan myöntää useisiin pelto-, puutarha-, koriste- ja taimitarhakasvien kasvilajikkeisiin. Kasvilajikelautakunnassa tulisi olla kaikkien näiden kasvilajien biologian asiantuntijoita. Lautakunnan kokoonpanon tulee lisäksi olla sellainen, että se on riippumaton käytännön kasvinjalostuksesta.

Tarkoituksenmukaisen työskentelyn aikaansaamiseksi lautakunta jakautuisi kahteen jaostoon, joissa toisessa käsiteltäisiin kasvinjalostajanoikeutta ja toisessa viljelyarvoa koskevat asiat. Käytännön asioiden hoitamista varten lautakunnalla tulisi olla toimisto.

Kasvilajikelautakunnalla pitäisi olla vakinaisen esittelijä. Esittelijän tehtävä olisi huolehtia hakemusten alustavasta tarkastamisesta ja valmistella asiat lautakunnan ja jaostojen käsitteilyä varten. Asioiden valmistelussa tarvitaan biologista, kasvisystematiikan ja juridista asiantuntemusta.

Kasvilajikeluettelon julkaiseminen siirrettäisiin maatilahallitukselta kasvilajikelautakunnan tehtäväksi.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetun lain täytäntöönpanosta aiheutuva työ määrä ja kustannukset tulevat riippumaan oleellisesti jalostajanoikeutta koskevien hakemusten määrästä. On arvioitu, että lain voimaantulon jälkeen lukuisille lajikkeille haettaisiin oikeussuojaa. Aluksi tämä koskisi erityisesti ulkomailla neljän viimeisen vuoden aikana markkinoituja lajikkeita, joille haetaan oikeussuoja myös Suomessa. Tästä syystä perustettavaksi ehdotetun kasvilajikelautakunnan työ määrä tulisi olemaan huomattavasti suurempi kuin kasvilajiketöimikunnan työ määrä nykyisin. Jalostajanoikeutta koskevien hakemusten määrä saattaa aluksi nousta noin 200—250 hakemukseen.

Kustannuksia aiheutuu lautakunnan jäsenille suoritettavista matkakustannusten korvauksista, kokouspalkkioista sekä lautakunnan puheenjohtajalle maksettavasta vuosipalkkiosta. Lisäksi lautakunnan tehtävien hoitamista varten perustettavaan toimistoon tarvitaan kaksi uutta virkaa, joista toinen olisi esittely- ja toinen toimistotehtävien hoitamista varten.

Kasvinjalostajanoikeutta koskevan lainsäädännön täytäntöönpanosta aiheutuvat hallin-

nolliset kustannukset ovat noin 400 000 markkaa vuodessa.

UPOV-järjestön vuotuinen jäsenmaksu olisi noin 73 000 markkaa. Tämän lisäksi osallistumisesta liiton kokouksiin aiheutuisi kustannuksia.

Tulo- ja menoarviossa tarvittava vuotuinen määräraha olisi noin 450 000 markkaa.

Jalostajanoikeuden hakija suorittaa joko Suomessa tai ulkomailla tehdystä tutkimuksesta aiheutuvat kustannukset, jotka olisivat Suomessa suoritettuna lajikkeelta noin 5 000 markkaa.

Lain toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset on tarkoitus kattaa jalostajanoikeuden hakijoiden suoritettavaksi säädettävillä maksuilla, lähinnä jalostajanoikeuden voimassa pitämistä suoritettavalla vuosimaksulla. Arviolaskelman mukaan vuosimaksun suuruudeksi tulisi säätää noin 1 500 markkaa.

5. Esitykseen liittyviä muita näkökohtia

Patenttilainsäädäntö

Suomen niin kuin muiden pohjoismaiden ja varsinkin yleisesti Euroopan valtioiden patenttilaissa kielletään patentin myöntäminen kasvilajikkeisiin. Vaikka varsinaisten kasvilajikkeiden patentoiminen on kiellettyä, tulkitaan patentti- ja rekisterivirastossa patenttilakia (550/67) siten, että patentti voidaan myöntää geeniteknisin menetelmin valmistettuihin kasveihin ja niiden osiin kuten soluihin. Tällaisia hakemuksia on parhaillaan useita vireillä patentti- ja rekisterihallituksessa.

Bioteknologisten keksintöjen patentointia koskevan lainsäädännön kehittäminen on vireillä Euroopan yhteisöissä (EY) ja Euroopan patenttisopimuksen (EPC) piirissä.

Kasvibiotekniikkaa koskevaa lainsäädäntöä ja keksintöjen suojaa pyritään kehittämään ja selkiinnyttämään sopusoinnussa kansainvälisen kehityksen kanssa. Biotekniikan keksintöjen suojan laajentamiseen, esimerkiksi kysymyksen kasvien patentoimisesta on tarkoitus ottaa kantaa sen mukaan kuin tilanne kansainvälisesti selkiintyy.

Jos kehitys johtaa yleisesti kasvien tai lajikkeiden patentoimisen mahdollisuuksien tunnus- tamiseen, joudutaan myös liittymistä uuteen vuoden 1991 UPOV-sopimukseen harkitse-

maan erityisesti sen vuoksi, että nykyiseen vuoden 1978 sopimukseen sisältyy niin sanottu kaksoissuojakielto.

EY ja ETA-sopimusneuvottelut

EY-maat, lukuun ottamatta Kreikkaa, Luxemburgia ja Portugalia, ovat jo pitkään olleet UPOV-järjestön jäsenmaita. EY:ssä on äskettäin valmistunut asetusehdotus yhteisöjen kasvinjalostajanoikeudesta. Ehdotus sisältää pääasiassa vuoden 1991 UPOV-sopimuksessa määrätyt oikeudet. Ehdotuksen tarkoitus on tarjota jalostajalle mahdollisuus saada yhdellä hakemuksella ja päätöksellä lajikkeelle suoja, joka yhtäläisesti ja välittömästi olisi voimassa kaikkialla EY:n alueella. Se ei korvaisi kansallista lainsäädäntöä, vaan tarjoaisi jalostajalle valinnan mahdollisuuden.

Eräänä synä EY:n jalostajanoikeutta koskevan suunnitelman laatimiseen mainitaan myös tarve selvittää patenttioikeuden ja jalostajanoikeuden välisiä suhteita. Asetusehdotuksen mukaan kasvinjalostajanoikeus olisi yksinomainen kasvilajikkeiden suojamuoto.

Euroopan talousaluetta (ETA) koskeissa neuvotteluissa Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) patenttiasiantuntijoiden ryhmä on kommentoinut asetusluonnosta, mutta ETA-sopimukseen kasvinjalostajanoikeuden tunnustamisesta ei tule määräystä.

GATT-neuvottelut

Tullitariffeja ja kauppaa koskevaan yleissopimukseen GATT:iin liittyvällä Uruguayn kieroksella neuvotellaan parhaillaan muun ohella myös kaupan käyntiin vaikuttavista immateriaalioikeuksista. Neuvottelujen tässä vaiheessa sopimusluonnoksessa on vielä avoinna kaksi vaihtoehtoa kasvien patentoitavuudesta. Toisen vaihtoehdon mukaan kasvilajikkeet tulisi voida patentoida tai myöntää ainakin erityinen oikeussuoja. Erityinen oikeussuoja tarkoittaa UPOV-sopimuksen mukaista oikeutta. Toisen vaihtoehdon mukaan kansallisesti saataisiin ratkaista, myönnetäänkö kasveihin patenteja.

Vuoden 1991 UPOV-sopimus

Kasvinjalostustoiminnassa tapahtunut koh-

dassa 1.2. kuvattu kehitys on johtanut siihen, että erityisesti yritykset, jotka ovat sijoittaneet huomattavasti varoja kasvinjalostukseen ja biotekniikkaan, ovat vaatimassa kasvinjalostajalle nykyistä vahvempaa oikeussuojaa.

UPOV-sopimusta muutettiin maaliskuussa 1991. Sopimusta muutettiin niin, että kasvinjalostajanoikeus koskee paitsi lisäysaineiston kaupallista tuotantoa, kaupan pitämistä ja markkinointia myös lisäysaineiston kunnostusta, maahantuontia, maastavienttiä sekä varastointia edellä mainittuja tarkoituksia varten.

Kasvinjalostajanoikeutta laajennettiin niin että, jos jalostajalla ei ole ollut käytännössä mahdollisuuksia saada korvausta lisäaineiston hyväksikäyttämistä, hänellä on oikeus saada korvaus myöhemmästä tuotannon vaiheesta. Tämä määräys on jäsenvaltioita velvoittava. Lisäksi kukin jäsenvaltio voi itse ratkaista, sisällyttääkö se kansalliseen lainsäädäntöönsä määräyksen, jonka mukaan jalostajalla on oikeus saada korvaus sadosta välittömästi valmistetusta tuotteesta, mikäli jalostajalla ei ole ollut käytännössä mahdollisuuksia saada korvausta sadon hyväksikäyttämistä.

Kasvinjalostajanoikeutta vahvistettiin myös niin, että jalostajan suostumus tarvitaan suojatun lajikkeen johdannaislajikkeen kaupalliseen hyödyntämiseen. Johdannaislajikkeella tarkoitetaan perimältään suojatusta lajikkeesta vain vähäisessä määrin poikkeavaa lajiketta.

Uuden sopimuksen mukaan kukin jäsenvaltio voi itse ratkaista, missä kohtuullisessa laajuudessa ja ottaen huomioon jalostajan oikeudet edut kasvinjalostajanoikeutta rajoitetaan niin, että viljelijä saa käyttää omalla tilallaan tuotettua suojatun lajikkeen lisäysainestoa oman tilansa viljelyssä.

Uuteen sopimukseen sisällytettiin velvollisuus laajentaa suojeltavien kasvisukujen ja -lajien piiri koskemaan kaikkia kasvisukuja ja -lajeja.

Uusittu sopimus tulee voimaan, kun viisi valtiota ratifioi sen. Uusien jäsenten liittyminen voimassa olevaan vuoden 1978 sopimukseen on mahdollista vuoden 1993 loppuun mennessä.

Liittyminen UPOV-liittoon ja vuoden 1978 sopimukseen

Hallituksen tarkoitus on esittää UPOV-liitolle hakemus Suomen liittymisestä järjestön jäseneksi ja vuoden 1978 sopimukseen. Hakemus

on tarkoitus jättää niin pian kuin ehdotettu laki on hyväksytty eduskunnassa. Hakemuksen hyväksymisestä päättää UPOV-liiton neuvosto tarkastettuaan, että laki täyttää sopimuksen asettamat vaatimukset.

Siementavaran kaupasta annetun lain muuttaminen

Esityksessä ehdotetaan, että kasvinjalostajanoikeuden rekisteröimisviranomaisen tehtävien hoitamista varten perustetaan kasvilajikelautakunta. Lautakunta hoitaisi myös siementavaran kaupasta annetun lain mukaan perustetun kasvilajiketoimikunnan sekä maatilahallituksen tehtävät siltä osin kuin ne koskevat kasvilajikeluettelon pitämistä. Näin ollen siementavaran kaupasta annetun lain ja siementavaran kaupasta annetun asetuksen (670/75) säännöksiä tulisi vastaavasti muuttaa.

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain jättäminen voimaan

Ehdotetun lain mukaan oikeussuoja voidaan kotimaisille jalostajille myöntää vain uusille lajikkeille, jotka tulevat markkinoille lain voimaantulon jälkeen. On arvioitu kuluvan useita vuosia ennen kuin viljelyssä nyt olevat kotimai-

set lajikkeet korvautuvat sellaisilla uusilla lajikkeilla, joihin voidaan saada kasvinjalostajanoikeus. Koska kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetulla lailla on huomattava merkitys kotimaisen kasvinjalostuksen rahoittamisessa, ehdotetaan, että laki jätettäisiin edelleen voimaan. Vanhoista lajikkeista perittäisiin edelleen kasvinjalostusmaksua, mutta uudet lajikkeet voisivat tulla ehdotetun lain piiriin.

Kasvinjalostajalla olisi mahdollisuus valita näiden kahden järjestelmän välillä. Kasvinjalostaja voisi päättää olla hakematta kasvinjalostajanoikeutta lajikeuutuuteen lain voimaan tulon jälkeenkin. Siinä tapauksessa lajikkeen lisäysaineiston myynnin yhteydessä perittäisiin kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain mukainen kasvinjalostusmaksu. Maksukertymää vastaan kasvinjalostustuki tuloutettaisiin jalostajalle. Tämä järjestelmä saattaa joissakin tapauksissa olla jalostajalle edullisempikin, koska jalostajan ei tarvitse huolehtia rekisteröinnin hakemisesta eikä maksaa rekisteröinnistä aiheutuvia kustannuksia.

Mahdollista voisi olla myös, että lajikkeen jalostaja rekisteröittää lajikkeensa, mutta sallii sen jälkeen sitä vapaasti käytettävän ehdolla, että siitä peritään kasvinjalostusmaksua, joka tuloutetaan hänelle. Tällaisessa tapauksessa jalostajan olisi kirjallisesti ilmoitettava rekisteröintiviranomaisille luopuvansa lisenssimaksujen perimisestä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kasvinjalostajanoikeudesta

Ehdotetun lain aineellisoikeudelliset säännökset on laadittu siten, että ne vastaavat UPOV-sopimuksen määräyksiä.

Lain mukaan kasvinjalostajanoikeus syntyy hakemuksesta rekisteröinnillä. Rekisteröintimenettely on samanlainen hakemuksen tekemisen, sen julkaisemisen ja tutkimisen osalta kuin patenttia myönnettäessä. Säännökset hakemusmenettelystä, hakemuksen tutkimisesta, kuuluttamisesta, kasvinjalostajanoikeuden myöntämisestä ja rekisteröimisestä vastaavat soveltuvin osin patenttilainsäädännön periaatteita.

Lain säännökset on sijoitettu pääasiallisesti

siihen järjestykseen kuin niitä kasvinjalostajanoikeutta haettaessa ja käytettäessä tulotaisiin soveltamaan.

Laissa säädettävästä erityisestä oikeussuojamuodosta ehdotetaan käytettäväksi nimitystä kasvinjalostajanoikeus (Plant Breeder's Right). Lajikkeita, joihin jalostajalle on myönnetty kasvinjalostajanoikeus, nimitetään suojaetuiksi lajikkeiksi.

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Kasvinjalostajanoikeus.* Kasvinjalostajanoikeus on kasvilajikkeen jalostajalle tai hänen oikeudenomistajalleen rekisteröimällä annetta-

va tässä laissa tarkemmin säännelty yksinoikeus lajikkeen hyväksikäyttämiseen.

UPOV-sopimuksen mukaan kasvinjalostajana voidaan pitää joko fyysistä tai juridista henkilöä. Pykälän mukaan vain fyysistä henkilöä pidetään kasvinjalostajana. Jalostajana pidetään sitä tai niitä henkilöitä, jonka tai joiden osuus on ollut ratkaiseva jalostettaessa uusi lajike. Silloinkin kun kysymyksessä on kasvinjalostuslaitoksessa jalostettu lajike ja jalostajana henkilö, jonka tehtävänä laitoksessa on kasvien jalostaminen, jalostajaksi olisi merkittävä lajikkeen jalostanut henkilö. Lajikkeen omistusoikeutta koskeva kysymys silloin, kun lajikkeen on jalostanut toisen palveluksessa oleva henkilö, olisi ratkaistava palvelussuhteen perusteella. Kasvinjalostuslaitoksessa jalostetun lajikkeen omistajana olisi pidettävä laitosta.

Kasvilajike on keskeinen käsite kasvinjalostajanoikeutta koskevassa lainsäädännössä. Kansainvälisessä sopimuksessa lajikkeelle ei ole esitetty määritelmää. Kasviopillisesti lajikkeella tarkoitetaan lajin yksilöjoukkoa, joka voidaan selvästi tunnistaa jonkin morfologisen, fysiologisen, kemiallisen tai muun ominaisuuden suhteen. Voidaan myös sanoa, että lajike on kasvilajin viljelymuoto. Lain soveltamisen kannalta on riittävää, että luettelaa, mihin kasvilajeihin kuuluviin lajikkeisiin voidaan saada oikeus, ja että lajike voidaan tunnistaa muista tunnetuista lajikkeista erottuvaksi yhtenäiseksi ja pysyväksi lajikkeeksi.

Kasvinjalostajanoikeus voidaan saada paitsi jalostustyön tuloksena syntyneeseen lajikkeeseen myös lajikkeeseen, jonka syntyminen ei ole edellyttänyt varsinaista jalostustyötä. Kasvilajikkeen jalostajalla ei siis tässä laissa tarkoiteta yksinomaan jalostustyön suorittajaa vaan myös uuden lajikkeen löytäjää. Oikeussuojan kohteena olevan lajikkeen on kuitenkin täytettävä 4 §:ssä asetetut lajikkeen erottuvuus, kasvuston yhtenäisyyttä ja tuntomerkkien pysyvyyttä koskevat vaatimukset.

Kasvinjalostajanoikeus syntyy rekisteröinnillä. Rekisteröintimenettelyn valintaa oikeuden perustavaksi menettelyksi on perusteltu yleisperustelujen jaksossa 3.

Kasvinjalostajan yksinoikeus koskee eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta vain kasvilajikkeen lisäysaineiston ammattimaista hyväksikäyttämistä.

2 §. *Soveltamisala.* UPOV-sopimuksen mukaan kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää kaikkiin kasvisukuihin ja -lajeihin. Liiton jä-

senvaltiot sitoutuvat ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin sopimuksen määräysten soveltamiseksi vähitellen yhä useampiin kasvisukuihin ja -lajeihin. Liiton jokaisen jäsenvaltion tulee sopimuksen voimaan tullessa alueellaan soveltaa sopimuksen määräyksiä vähintään viiteen kasvisukuun tai -lajiin. Tämän jälkeen kolmen vuoden kuluessa vähintään kymmeneen kasvisukuun tai -lajiin, kuuden vuoden kuluessa vähintään 18 kasvisukuun tai -lajiin ja kaikenkaikkiaan kahdeksan vuoden kuluessa vähintään 24 kasvisukuun tai -lajiin.

Ensisijaisesti kasvinjalostajanoikeus tulisi myöntää kaikkiin niihin kasvilajien lajikkeisiin, joita maassamme jalostetaan. Tällaisia lajeja on tällä hetkellä noin 15 maatalous- ja noin 15 puutarhakasvia. Sen lisäksi lakia tulisi soveltaa myös sellaisten lajien lajikkeisiin, joita maassamme viljellään, mutta joita ei täällä jalosteta. Oikeussuoja näissä tapauksissa on tarpeen, jotta turvataan tarpeellisen lajikeaineiston saaminen ulkomailta.

Koska suojeltavien lajien joukko ajoittain muuttuu, ehdotetaan asetuksella tarkemmin säädettäväksi, minkä kasvilajien lajikkeisiin kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää.

2 luku. Kasvinjalostajanoikeuden saamisen edellytykset

3 §. *Jalostajaa koskevat edellytykset.* Kasvinjalostajanoikeus ehdotetaan myönnettäväksi paitsi suomalaiselle kasvinjalostajalle ja sille, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt, myös tietyn edellytyksin ulkomaiselle kasvinjalostajalle tai hänen oikeudenomistajalleen. UPOV-sopimuksen mukaan jäsenvaltion tulee noudattaa muiden sopimusmaiden kasvinjalostajiin niin sanottua kansallisen kohtelun periaatetta. Kasvinjalostajanoikeus tulisi siis myöntää UPOV-järjestön jäsenmaan kasvinjalostajan tai tämän oikeudenomistajan lisäksi myös muulle ulkomaalaiselle kasvinjalostajalle tai tämän oikeudenomistajalle lajikkeeseen, jonka viljelyä maassamme pidetään tarpeellisena.

Maamme kannalta tarpeellisten muiden ulkomaalaisten kuin UPOV-järjestön jäsenmaiden jalostajien lajikkeiden suojelu tulisi tehdä lajikekohtaisesti.

4 §. *Lajiketta koskevat edellytykset.* Jalostajanoikeuden myöntämisen edellytyksenä on, että lajike on selvästi erotettavissa ainakin yhden tärkeän tuntomerkin perusteella lajik-

keista, jotka ovat tulleet tunnetuiksi ennen hakemuksen jättämistä, että lajikkeen kasvusto on riittävän yhtenäinen ja että lajikkeen olenaiset tuntomerkit ovat pysyviä.

Erotettavat tuntomerkit voivat olla luonteeltaan joko ulkonäköön perustuvia, morfologisia, fysiologisia tai kemiallisesti määritettäviä. Välttämätöntä ei ole, että tuntomerkki olisi tärkeä myös lajikkeen viljelyarvon kannalta. Esimerkiksi sellaiselle uudelle kasvilajikkeelle, joka eroaa tunnetuista lajikkeista pelkästään värinsä puolesta, voidaan myöntää jalostajanoikeus.

Lajikkeen erotettavuutta selvitettäessä sitä verrataan tunnettuihin lajikkeisiin. Tunnettuja ovat tällöin esimerkiksi lajikkeet, joita on viljelty tai markkinoitu, lajikkeet, jotka on otettu tai ilmoitettu maatilahallituksen pitämään kasvilajikeluetteloon, sekä lajikkeet, jotka on tarkoin kuvattu julkaisussa tai esiintyvät lajikkeiden vertailukokoelmassa. Jalostajanoikeuden saamista koskeva hakemus tekee lajikkeen yleisesti tunnetuksi edellyttäen, että hakemus on johtanut jalostajanoikeuden myöntämiseen. Pelkästään hakemuksen jättämisen ei ole katsottu tehneen lajiketta yleisesti tunnetuksi.

Pykälän 2 kohdan mukaan lajikkeen kasvuston on oltava riittävän yhtenäinen. Tämä tarkoittaa niiden tuntomerkkien yhtenäisyyttä, joiden perusteella lajike on kuvattu. Lajikkeen jokaisen yksilön tulee olla näiltä osin samanlainen. Jokaisessa lajikkeessa voi kuitenkin esiintyä vaihtelua. Vaihtelun suuruus riippuu muun muassa lajin lisääntymistavasta.

Pykälän 3 kohdan mukaan lajikkeen olenneiden tuntomerkkien on oltava pysyviä. Tämä sisältää vaatimuksen, että niiden tulee pysyä kuvauksensa mukaisina myös toistuvan lisäämisen jälkeen tai, jos jalostaja on määrännyt erityisen lisäystavan, tällaista lisäystapaa noudattaen.

5 §. *Lajikkeen uutuuden vaatimus.* Oikeusuoja voidaan myöntää vain lajikeuutuuksille. Lajikeuutuutena ei pidetä lajiketta, jota on markkinoitu ennen hakemuksen tekemistä. Pykälän 1 kohdan mukaan jalostajanoikeutta ei myönnetä, jos lajiketta on lajikkeen omistajan suostumuksella tarjottu kaupaksi tai markkinoitu Suomessa ennen jalostajanoikeutta koskevan hakemuksen jättämistä. Ulkomailla lajiketta on kuitenkin saanut markkinoida tietyn ajan ilman, että se aiheuttaisi esteen kasvinjalostajanoikeuden myöntämiselle. Pykälän 2 kohdassa lueteltujen pitkäikäisten, puuvartisten

kasvien lajikkeita voisi markkinoida ulkomaille enintään kuusi vuotta ja muiden 3 kohdassa tarkoitettujen lajien lajikkeita enintään neljä vuotta ilman, että se muodostuisi esteeksi oikeuden myöntämiselle. Säännöksen tarkoituksena on antaa ulkomaiselle jalostajalle mahdollisuus selvittää, onko lajikkeella markkinointa.

3 luku. Kasvinjalostajanoikeuden sisältö

6 §. *Suojatut lajikkeet.* Lajikkeen omistaja saa tässä laissa tarkoitettua yksinoikeuden lajikkeen lisäysaineiston ammattimaiseen tuottamiseen, kaupaksi tarjoamiseen ja markkinointiin. Yksinoikeus sisältää sen, etteivät muut ilman lajikkeen omistajan suostumusta saa ryhtyä sanottuihin toimiin.

Suojatun lajikkeen viljelyttäminen ulkomailla on mahdollista ilman, että lajikkeen omistajalla on mahdollisuus puuttua siihen Suomessa myönnetyn kasvinjalostajanoikeutensa perusteella. Jotta lajikkeen omistaja voisi valvoa lajikkeensa ulkomailla tuotettua lisäysaineiston kaupallista hyödyntämistä Suomessa ehdotetaan, että lajikkeen ammattimainen maahan tuonti lisäysaineistona käytettäväksi kuuluisi myös kasvinjalostajanoikeuden piiriin.

Kasvinjalostajanoikeus erityisenä oikeussuojamuotona ulottuu ainoastaan lisäysmateriaalin ammattimaiseen tuotantoon ja kaupaksi tarjoamiseen sekä markkinointiin. Muu lajikkeen hyväksikäyttäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin. Kasvinjalostajan yksinoikeuden ulkopuolelle jää siten lajikkeen kasviaineiston tuottaminen ja myynti kulutustarkoituksiin esimerkiksi leipäviljaksi tai rehuksi. Yksinoikeuden ulkopuolelle jää myös sementtavara, jota viljelijä käyttää omalla tilallaan kylvösiemenä. Tältä osin lain soveltamisala vastaisi sementtavarankaupasta annetun lain soveltamisalaa.

Jos lajikkeen aineisto myydään kulutukseen, ei kasvinjalostajanoikeus sitä koske, vaikka ostaja käyttäisikin sitä lisäystarkoitukseen. Ratkaisevaa on siis lajikkeen kasviaineiston tuottajan tai myyjän tarkoitus. Olosuhteista on usein pääteltävissä, mikä tarkoitus tuottamisella ja kaupanpitämisellä on.

Lajikkeen lisäysaineiston hyödyntämistä koskeva jalostajanoikeus on kulutettu, kun erä on myyty. Mutta jos tätä erää käytetään uudelleen ammattimaisesti lisäysaineiston tuottamiseen, syntyy kasvinjalostajan oikeus uudestaan.

7 §. *Koristekasvit.* Pykälässä 6 säännelty

jalostajan yksinoikeus koskee pelkästään lajikkeeseen lisäysaineistoa. Se ei anna koristekasvien jalostajille riittävästi suojaa. Koristekasveja on helppo lisätä kasvullisesti. Hankkimalla lajikkeesta yhdenkin yksilön voi sitä lisätä tehokkaasti. Tämän vuoksi ehdotetaan, että koristekasvin jalostajan yksinoikeus koskisi myös tässä pykälässä tarkoitettua kasvimateriaalia kuten esimerkiksi leikkokukkia, jos sitä käytetään lisäysmateriaalina. Kasvinjalostajanoikeus ei kuitenkaan koske leikkokukkien myyntiä koristetarkoituksiin.

8 §. *Lajikkeen käyttäminen jalostustyössä.* Perinteinen kasvinjalostus perustuu olemassa olevan lajikeaineiston hyväksikäyttämiseen. Kasvinjalostustyön kehittymisen kannalta on välttämätöntä, että kasvinjalostajan yksinoikeutta rajoitetaan niin, että suojattuakin lajikeaineistoa voidaan vapaasti ja korvauksetta käyttää jalostustyössä.

Suojatusta lajikkeesta voidaan suhteellisen helposti saada uusi lajike, joka vain vähäisessä määrin poikkeaa alkuperäisestä. Tällainen uusi lajike voi olla perinnöllisiltä ja olennaisilta ominaisuuksiltaan lähes sama kuin alkuperäinen. Ulkoasultaan se voi kuitenkin poiketa alkuperäisestä siinä määrin, että se täyttää erotettavuuden vaatimuksen. Tällaisen johdannaislajikkeen arvo perustuu olennaisesti alkuperäisen lajikkeen ominaisuuksiin. Uudessa UPOV-sopimuksessa tällaista lajiketta sanotaan johdannaislajikkeeksi (essentially derived variety).

Sopimusta muutettaessa siihen otettiin määräys, jonka mukaan johdannaislajikkeen kaupalliseen hyödyntämiseen tarvitaan suojatun lajikkeen omistajan suostumus. Tämä sääntö ehdotetaan otettavaksi myös ehdotettuun pykälään. Tämän säännön soveltamisen voidaan olettaa tulevan ajankohtaiseksi parin vuoden kuluessa. Kun soveltamishojjen valmistelu on vielä UPOV:n piirissä kesken ehdotetaan, että tämä lainkohta tulisi voimaan myöhemmin asetuksella säädettävänä päivänä.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan lajikkeen omistajan lupa tarvitaan, jos lajikkeen toistuva käyttö on välttämätöntä toisen lajikkeen kaupalliseksi tuottamiseksi. Käytännössä tällä tarkoitetaan hybridilajikkeiden tuottamista.

4 luku. Rekisteröintihakemus ja sen käsittely

9 §. *Rekisteriviranomainen.* Rekisteriviran-

omaisena toimisi ehdotuksen mukaan kasvilajikelautakunta. Lautakunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Kasvilajikerekisterillä on julkinen luotettavuus. Henkilö, jolle lajikkeen omistaja on kasvinjalostajanoikeuden siirtänyt, voi varmistua mahdollisesti luovutetuista käyttöluvista pyytämällä kasvilajikelautakunnalta otteen kasvilajikerekisteriin sisältyvistä merkinnöistä. Kenellä tahansa on oikeus tutustua kasvilajikerekisteriin sisältyviin tietoihin ja oikeus vastiketta vastaan saada ote rekisteriin tehdyistä merkinnöistä.

10 §. *Rekisteröintihakemus.* Hakemus tehdään kirjallisesti. Hakemuksen yhteydessä ei toimiteta näytettä lajikkeesta, sillä hakemus julkaistaan ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista. Hakemuksen alustavaa tarkistamista ja julkaisemista varten siinä on kuitenkin esitettävä lajikkeen kuvaus. Alustava lajikkeen erotettavuuden arvioiminen edellyttää paitsi hakemuksessa esitettyä lajikkeen kuvausta myös selvitystä siitä, miten se eroaa olemassa olevien tunnettujen lajikkeiden kuvauksesta. Lajikkeen tutkimuksessa saattaa osoittautua, että hakijan esittämä kuvaus ei ole riittävä. Tällaisessa tapauksessa lajikkeen omistaja saa muuttaa tai tarkistaa lajikkeen kuvausta.

Lajikkeen yksilöiminen edellyttää, että sillä on nimi. Hakemuksessa tulee esittää ehdotus lajikkeen nimeksi. Lajikenimen tulee täyttää 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset.

Hakemuksessa on ilmoitettava jalostajan nimi. Mikäli joku muu kuin lajikkeen jalostaja hakee kasvinjalostajanoikeutta, hänen on esitettävä oikeutensa lajikkeeseen.

Lajikkeen markkinointi ennen hakemuksen tekemistä on 5 §:n mukaan este kasvinjalostajanoikeuden myöntämiselle. Viranomaisella ei ole mahdollisuutta hakemusta käsitellessään käytännössä tarkistaa, että lajiketta ei ole tarjottu kaupaksi tai markkinoitu ennen hakemuksen jättämistä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että hakijan tulee vakuuttaa, että lajiketta ei ole tarjottu kaupaksi tai markkinoitu ennen hakemuksen tekemistä. Väärän vakuuden antamisesta on säädetty rangaistus rikoslaissa. Vuonna 1991 tuli voimaan rekisteririkosta koskeva säännös, jota myös voitaisiin soveltaa.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että hakijan on suoritettava rekisteröintimaksu.

Hakemuksen päivämäärällä on ratkaiseva merkitys kasvinjalostajanoikeuden hakemusta

koskevia etuoikeusaikoja ja etusijajärjestystä mahdollisesti ratkaistaessa. Näin ollen lakiin on tarpeen ottaa säännös hakemuspäivämäärän merkitsemisestä. Pykälän 4 momentin mukaan hakemuspäiväksi merkitään se päivä, jona hakemusiakirjat on toimitettu kasvilajikelautakunnalle ja rekisteröintimaksu suoritettu.

11 §. *Lajikeniimi*. Lajikkeella tulee olla hyväksyttävä nimi. UPOV-sopimuksessa on määräyksiä lajikenimen hyväksymisen ehdoista.

Lajikeniimi on yleisnimi, ei erisnimi kuten tavaramerkki. Tavaramerkki koskee kussakin tapauksessa kaupan kohteena olevaa tavaraa. Rekisteröity lajikeniimi tarkoittaa lajikkeen kasviaineistoa riippumatta siitä, kuka sitä tuottaa tai myy. Lajikenimen käyttämisen tarkoitus on identifioida kasviaineisto.

Käytännössä nimen tulisi olla niin lyhyt kuin mahdollista ja päinvastoin kuin tavaramerkin sen tulisi olla kuvaileva. Nimeä, joka viittaa tiettyyn ominaisuuteen, joka on yleinen tai todennäköisesti muodostuu yleiseksi koko läheisten lajien ryhmälle, ei tulisi hyväksyä. Lajikeniimeä harkittaessa tulee ottaa huomioon, että sen tulisi olla sellainen, että sitä voi käyttää myös ulkomailla sellaisenaan, ilman kääntämistä vieraille kielille.

Lajikeniimi ei saa olla harhaanjohtava. Se ei saa olla omiaan aiheuttamaan erheellistä mielikuvaa lajikkeen ominaisuuksista, arvosta tai identiteetistä tai jalostajasta. Lajikeniimi ei saa esimerkiksi muodostua sanasta tai sanoista, jotka ilmaisivat, että kyseessä oleva lajike on johdettu tietystä toisesta lajikkeesta, mikäli näin ei ole asianlaita. Lajikeniimi ei myöskään saa olla sellainen, että se synnyttää virheellisen mielikuvan tuottajasta. Säännöksen tarkoituksena on suojata lajikkeen ostajaa siltä, että hän saisi toisen tai huonomman lajikkeen kuin mitä lajikenimen synnyttämä mielikuva antaa aiheutta uskoa.

Lajikeniimeä ei saa hyväksyä, jos se on identtinen tai samankaltainen kuin saman tai lähisukuisten lajin lajikkeesta käytetty nimi, joka on virallisesti rekisteröity tai jolla nimellä lajikkeen lisäysmateriaalia markkinoidaan.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan lajikenimen rekisteröiminen ei saa vaikuttaa kolmannelle henkilölle aikaisemmin myönnettyihin oikeuksiin. Säännöksen tarkoitus on suojata sellaisten tunnusmerkkien käyttöä, joi-

den käyttäminen tapahtuu muun lainsäädännön kuin tämän lain perusteella.

Lajikkeen nimeä ei saa hyväksyä, jos se on sekoitettavissa sellaiseen kasvilajikeaineiston tai sellaisten tuotteiden tavaramerkkiin, jolle hakija nauttii suojaa. Tavaramerkin ja lajikenimen yhdistäminen antaisi näet lajikkeen omistajalle vahvemman suojan kuin on tarkoitettu. Jos hakija ehdottaa tavaramerkkiään käytettäväksi lajikenimenä, edellyttää se, että hän näyttää luopuneensa tai olevansa valmis luopumaan oikeudestaan käyttää tätä tavaramerkkiä.

Nimen hyväksyttävyyttä tutkittaessa on otettava huomioon myös muissa UPOV-järjestön jäsenmaissa samalla lajilla ja lähisukuisten lajien lajikkeilla käytössä olevat nimet. Tämän vuoksi lajiketta koskeva hakemus lähetetään tiedoksi ja mahdollisten huomautusten tekoa varten jäsenmaiden kasvilajikeviranomaisille.

Lajikkeen nimen rekisteröinti tapahtuu samanaikaisesti kuin lajiketta koskeva oikeussuoja myönnetään.

12 §. *Etuoikeusaika*. Lakiin ehdotetaan otettavaksi hakemuksen jättämiseen liittyvä etuoikeusaikaa koskeva sääntö. UPOV-sopimuksen mukaan jalostaja tai hänen oikeudenomistajansa voi valita, missä liiton jäsenvaltiossa hän ensimmäiseksi tekee jalostajanoikeutta koskevan hakemuksensa. Sillä, joka on hakenut oikeussuojaa liiton jossakin jäsenvaltiossa, on etuoikeus hakea oikeussuojaa liiton muissa jäsenvaltioissa 12 kuukauden aikana ensimmäisen hakemuksen jättämisestä lukien. Saman hakijan muissa maissa myöhemmin tekemät hakemukset katsotaan tehdyksi samalla hetkellä kuin ensiksi tehty hakemus. Etuoikeusvuoden aikana suoritettavat toimenpiteet kuten lajikkeen markkinointi tai muiden jalostajien tekemät hakemukset eivät ole esteenä etuoikeusvuoden aikana tehtyjen hakemusten hyväksymiselle. Edellytyksenä etuoikeuden myöntämiselle on, että sitä nimenomaisesti vaaditaan säädetyssä ajassa myöhempiä hakemuksia tehtäessä.

13 §. *Puutteellisuuden korjaaminen*. Jos hakija ei ole noudattanut hakemusta koskevia säännöksiä ja määräyksiä tai jos rekisteriviranomainen havaitsee olevan muita esteitä rekisteröinnille, on hakijaa välipäätöksellä kehoitettava määrääjässä antamaan lausumansa tai korjaamaan puutteellisuuden. Ennen kuin kasvilajikelautakunta myöntää jalostajanoikeuden, se tarkistaa, että hakemuksen tekemisessä on noudatettu annettuja säännöksiä ja määräyk-

siä. Samalla tarkastetaan, että ehdotettu lajikenimi täyttää lajikenimelle 11 §:ssä asetetut edellytykset. Hakemusmenettelyä koskevat tarkemmat määräykset annetaan asetuksella.

Jos hakija ei välipäätöksellä asetetussa määräajassa anna lausumaansa tai ryhdy toimenpiteisiin puutteen korjaamiseksi, on hakemus jätettävä sillensä. Laiminlyönnin mahdollisesta seuraamuksesta on mainittava välipäätöksessä.

14 §. *Hakemuksen hylkääminen.* Jos hakemusta ei voida hyväksyä senkään jälkeen, kun hakija on antanut lausumansa tai täydentänyt hakemustaan, hakemus on hylättävä, jollei hakijalle katsota aiheelliseksi varata välipäätöksellä uutta tilaisuutta hakemuksen täydentämiseen.

Jos rekisteriviranomainen havaitsee hakemuksessa muita kuin niitä puutteita, jotka olivat aiheena ensimmäisen välipäätöksen antamiseen, hakijalle on annettava välipäätöksellä uusi tilaisuus hakemuksen täydentämiseen.

15 §. *Väite paremmasta oikeudesta.* Pykälä sisältää säännökset menettelystä siinä tapauksessa, että joku väittää hakemuksen käsittelyvaiheessa, että hänellä on parempi oikeus kuin hakijalla lajikkeeseen ja asia on epäselvä. Tarkoitus on ratkaista parempaa oikeutta lajikkeeseen koskevat riidat jo hakemusvaiheessa. Väitteen paremmasta oikeudesta lajikkeeseen väitteentekijä voi perustaa esimerkiksi siihen, että hän eikä hakija on lajikkeen jalostaja ja että hakija on saanut lajikkeen haltuunsa vilpillisellä menettelyllä. Väite paremmasta oikeudesta lajikkeeseen voi perustua myös esimerkiksi jalostajan ja laitoksen väliseen riitaan siitä, kumpi heistä heidän välisensä sopimuksen perusteella on lajikkeen omistaja. Väitteentekijä voi myös perustaa väitteensä siihen, että häntä sekä hakijaa yhdessä on pidettävä jalostajina ja siten oikeutettuina esiintymään hakijoina. Tällainen omistusoikeutta koskeva riita tulisi ratkaista tuomioistuimessa.

Rekisteriviranomaisen tulee ratkaista riidat paremmasta oikeudesta lajikkeeseen vain selvästi todistettavissa tapauksissa sekä tapauksissa, joissa riidan ratkaiseminen perustuu osapuolten väliseen sopimukseen tai aikaisemmin solmittuun välityssopimukseen riidan ratkaisemisesta kasvilajikelautakunnassa. Muissa tapauksissa kasvilajikelautakunnan tulee osoittaa väitteentekijä nostamaan kanne tuomioistuimessa.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriviran-

omainen voi keskeyttää hakemuksen käsittelyn, kunnes kysymys paremmasta oikeudesta on tuomioistuimessa ratkaistu.

Jos väitteentekijä ei nosta kannetta tuomioistuimessa rekisteriviranomaisen määräämässä ajassa, hänen väitteensä jätetään huomioon ottamatta hakemusta käsiteltäessä. Kasvilajikelautakunnan tulee ilmoittaa tämä seuraamus väitteentekijälle kehottaessaan tätä nostamaan kanteen tuomioistuimessa.

Väite paremmasta oikeudesta voidaan tehdä milloin tahansa ennen kasvilajikkeen rekisteröintiä. Lain 18 §:ssä tarkoitetun tutkimuksen suorittamista ei yleensä tule lykätä parempaa oikeutta koskevan väitteen esittämisen johdosta. Kasviaineistolla suoritettavat kokeet ovat aikaavieviä ja riitakysymyksen ratkaisemisen kannalta saattaa olla tarkoituksenmukaista saattaa ne päätökseen viivytyksettä.

Parempaa oikeutta koskevasta riidasta ei ole kysymys silloin, kun kaksi jalostajaa on toisistaan riippumatta jalostanut siinä määrin samanlaisen lajikkeen, ettei niitä voida erottaa toisistaan. Tällaisessa tapauksessa oikeus myönnetään sille, joka on ensin tehnyt hakemuksen.

16 §. *Hakemuksen siirtäminen.* Se, joka osoittaa, että hänellä on parempi oikeus lajikkeeseen kuin hakijalla, haluaa yleensä saattaa voimaan tämän oikeutensa. Lajiketta koskeva aikaisempi hakemus ei sinänsä olisi este samaa lajiketta koskevan uuden hakemuksen käsitteilylle. Ensimmäisen hakemuksen jälkeen toisen hakemuksen tekemistä tunnetuksi tulevat uudet lajikkeet muodostaisivat kuitenkin esteen jalostajanoikeuden myöntämiselle. Samoin lajikkeen mahdollinen markkinointi ensimmäisen hakemuksen jättämisen jälkeen muodostaisi esteen uuden hakemuksen hyväksymiselle. Tämän vuoksi ehdotetaan, että sen, joka voittaa parempaa oikeutta koskevan riidan, ei tarvitse tehdä uutta hakemusta, vaan rekisteriviranomaisen tulee siirtää hakemus hänen nimiinsä, jos hän sitä vaatii. Vaatimus hakemuksen siirtämisestä voidaan tehdä milloin tahansa hakemuksen käsittelyn aikana. Vaatimuksen tekijän tulee suorittaa uusi rekisteröintimaksu.

Lajikkeen omistajaksi osoittautuvan oikeuden turvaamiseksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että mikäli siirtämistä on vaadittu, hakemusta ei saa jättää sillensä, hyväksyä, hylätä eikä peruuttaa ennen kuin vaatimus on käsitelty.

17 §. *Hakemuksen julkaiseminen.* Sen jälkeen kun hakemusasiakirjojen katsotaan sisältävän säännösten edellyttämät tiedot eikä rekisteriviranomainen ole havainnut muodollista estettä hakemuksen rekisteröimiselle, sen tulee julkaista hakemus varatakseen yleisölle mahdollisuuden hakemusta koskevien väitteiden tekemiseen. Hakemusta koskevien tietojen julkaiseminen tapahtuisi rekisteriviranomaisen toimesta julkaistavassa julkaisussa. Yksityiskohtaiset määräykset julkaisemisesta annetaan asetuksella. Väitteiden tekeminen edellyttää, että yleisölle varataan pyynnöstä tilaisuus tutustua myös hakemukseen.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemusta koskevat väitteet tulee tehdä kirjallisesti rekisteriviranomaisen määräämässä ajassa.

18 §. *Lajikkeen tutkiminen.* Kasvinjalostajanoikeuden rekisteröiminen lajikkeeseen voi tapahtua vasta, kun virallisessa lajikkeen kasviaineston tutkimuksessa on selvitetty, täyttääkö lajike 4 §:ssä mainitut edellytykset. Tutkimuksessa tulee siten selvittää, täyttääkö lajike erotettavuuden, kasvuston yhtenäisyyden ja tuntomerkkien pysyvyyden vaatimukset. Rekisteriviranomaisen on järjestettävä tämä tutkimus. Se voi kuitenkin päättää, että tutkimus tehdään vain osittain tai että sitä ei tarvitse tehdä, jos lajikkeella on suoritettu aikaisemmin virallinen tutkimus. Hakijan on toimitettava tutkimusta varten tarvittava aineisto ja tarpeelliset muut tiedot. Tutkimuksen suorittavana kotimaisena viranomaisena tulisi kysymykseen lähinnä valtion siementarkastuslaitos.

Etu oikeutta pyytäneen jalostajan on mahdollista toimittaa vielä neljän vuoden aikana etuoikeusajan umpeen kulumisen jälkeen täydentäviä asiakirjoja ja aineistoa jalostajanoikeuden myöntämisen edellytysten tutkimista varten. Tämän määräyksen tarkoituksena on jättää jalostajalle riittävästi aikaa päättää siitä, jättääkö hän muita hakemuksia.

19 §. *Päätös hakemukseen.* Pykälän 1 momentissa on säännös hakemuksen edelleen käsittelemisestä sen jälkeen, kun väiteaika on kulunut ja lajikkeen tutkiminen on suoritettu.

Hakemuksen julkaiseminen on edellyttänyt, että kasvilajikelautakunta ei ole tutkimuksensa havainnut muodollisia esteitä sille, että kasvinjalostajanoikeus myönnetään. Hakemuksen jatketussa käsittelyssä tarkastetaan tehdyt väitteet sekä suoritettujen tutkimusten tulokset.

Kasvilajikelautakunnan tulee kuitenkin päätöstä tehdessään ottaa huomioon myös ennen

väitteiden tekemiseen varattua aikaa ja sen jälkeenkin mahdollisesti ilmenevät jalostajanoikeuden myöntämisen esteenä olevat tekijät; sellaisetkin huomautukset, joita ei voida pitää lain tarkoittamina väitteinä. Esimerkiksi kysymys paremmasta oikeudesta lajikkeeseen ja hakemuksen siirtämisestä voi tulla esille vielä väitteiden tekemiseen varatun ajan kuluttuakin.

Pykälän 2 momentin mukaan hakijalle on varattava tilaisuus antaa lausumansa esitetyistä väitteistä ja suoritetusta tutkimuksesta. Jos hakemusta vastaan ei ole tehty väitteitä eikä kasvilajikelautakunnan tiedossa ole syytä, minä vuoksi hakemusta ei voitaisi hyväksyä, kasvilajikelautakunnan tulee hyväksyä hakemus.

20 §. *Kasvinjalostajanoikeuden rekisteröinti.* Kasvilajike on merkittävä kasvilajikerekisteriin sen jälkeen, kun rekisteriviranomaisen päätös kasvinjalostajanoikeuden myöntämisestä lajikkeeseen on saanut lainvoiman. Rekisteröinti on julkaistava. Samalla kun rekisteröinti julkaistaan, on lajikkeen omistajalle annettava todistus kasvinjalostajanoikeuden rekisteröimisestä.

Koska hakemusten vireille tulemista koskevat asiat tiedotetaan yleisölle julkaisemalla hakemukset, on hakemuksen hylkäämistä koskeva päätös myös julkaistava sen jälkeen, kun se on saanut lainvoiman.

5 luku. **Kasvinjalostajanoikeuden voimassaolo ja lajikenimen käyttäminen**

21 §. *Voimassaoloaika.* Oikeus, joka lajikkeen jalostajalle tunnustetaan, on myönnettävä rajoitetuksi ajaksi. Se ei saa olla vähemmän kuin 15 vuotta laskettuna siitä päivästä, jolloin suoja myönnettiin. Määrättyjen kasvilajien, nimittäin viiniköynnöksen, metsäpuiden, hedelmäpuiden ja koristepuiden ja niiden perusrunkojen osalta se ei kuitenkaan saa olla vähemmän kuin 18 vuotta laskettuna mainitusta päivästä. Käytännössä vain suhteellisen harvat lajikkeet säilyvät markkinoilla suojan koko kestoajan. Eri maissa säädetyt kasvinjalostajanoikeuden voimassaoloajat eivät suuresti poikkea patenttien voimassaoloajasta näissä maissa. Suomessa patentti voidaan pitää voimassa enintään 20 vuotta.

Pykälän mukaan kasvinjalostajanoikeus tulee voimaan sinä päivänä, jolloin lautakunta on tehnyt päätöksen lajikkeen hyväksymisestä rekisteröitäväksi. Kasvinjalostajanoikeus voitai-

siin ehdotuksen mukaan pitää voimassa 20 vuotta. Hallinnollisten ja käytännöllisten syiden vuoksi ehdotetaan, että jalostajanoikeuden voimassa pitämisen aika lasketaan päätöksentekoa seuraavan vuoden alusta.

22 §. *Lajikenimen käyttäminen.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että pidettäessä rekisteröidyn kasvilajikkeen lisäysaineistoa kaupan siitä on käytettävä rekisteröityä nimeä vielä senkin jälkeen, kun oikeuden voimassaoloaika on päättynyt tai kasvinjalostajanoikeus muuten lakannut. Velvollisuus oikean lajikenimen käyttämiseen on sekä lajikkeen omistajalla itsellään että myös jokaisella muulla, joka käyttää hyväkseen lajikkeen lisäysaineistoa.

Siementavaran ja taimiaineiston kauppaa koskevassa lainsäädännössä ei ole nimenomaisista säännöistä oikean lajikenimen käyttämisestä siementavaraa tai taimiaineistoa myydessä. Siitäkin syystä on tarpeen tähän lakiin ottaa säännökset lajikenimen käyttämisestä lajikkeen lisäysaineistoa markkinoitaessa.

6 luku. Käyttö- ja pakkolupa sekä merkinnät rekisteriin

23 §. *Käyttölupa.* Kasvinjalostajanoikeus on immateriaalinen oikeus, joka voi olla kaupan kohteena. Lajikkeen omistaja voi itse tuottaa, tarjota kaupaksi tai markkinoida jalostamansa lajikkeen lisäysmateriaalia. Hän voi myös luovuttaa toiselle oikeuden tuottaa suojatun lajikkeen lisäysmateriaalia, oikeuden tarjota sitä kaupaksi ja oikeuden markkinoida sitä luovuttamalla tätä tarkoittavan käyttöluvan. Käyttöluvan myöntämisellä on keskeinen asema hyödynnettäessä suojattua lajiketta taloudellisesti.

Käyttölupa voi olla sisällöltään ja laajuudeltaan erilainen. Se voi olla lajikkeen hyödyntämistä koskeva yksinoikeus tietyissä maissa. Ehdolla voidaan myös rajoittaa lajikkeen käyttöä. Käyttölupaan liittyvät vastikkeen laskemista koskevat ehdot voivat olla erilaisia.

Käyttöluvasta sopiminen edellyttää luottamuksellista suhdetta osapuolten välillä. Lisäksi lajikkeen omistajalla tulee olla mahdollisuus valvoa, että käyttölupaehdot noudatetaan sopimuksen mukaisesti. Käyttölupaa ei voi sen saaja luovuttaa edelleen, ellei siitä ole erikseen sopimuksessa sovittu. Tästä syystä pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että jos lajikkeen omistaja on antanut toiselle käyttöluvan, saa tämä luovuttaa oikeutensa edelleen ainoastaan,

jos niin on sovittu. Myöskään käyttöluvassa määriteltyä rajoitetumman oikeuden luovuttaminen ei ole sallittua ilman lajikkeen omistajan suostumusta. Säännös ei kuitenkaan estä käyttöluvan saajaa hyödyntämästä lajiketta viljelytämällä sitä omaan lukuunsa.

Mikäli käyttölupa kuuluu käyttöluvan saaneelle yritykselle, on käyttöluvan saajan kannalta tärkeää voida luovuttaa käyttölupa joko kokonaan tai osittain liiketoiminnan luovutuksen yhteydessä tai yrityksen osakekannan myynnin yhteydessä. Käyttöluvan saajan oikeus luovuttaa käyttölupa yrityksen luovutuksen tai yrityksen osakekannan myynnin yhteydessä on merkittävämpi oikeus kuin lajikkeen omistajan oikeus valvoa käyttöluvan perusteella tapahtuvaa lajikkeen hyödyntämistä. Käyttöluvan siirto yrityksen luovutustilanteessa tulee voida tapahtua ilman, että lajikkeen omistajan suostumusta edellytetään.

24 §. *Pakkolupa.* Kasvinjalostajanoikeutta koskevan lain tarkoitus on edistää paitsi kasvinjalostustyön myös yhteiskunnan kannalta tärkeiden tuotteiden saattamista markkinoille. Oleellista tällöin on, että lain tarjoamaa suojaa ei käytetä yleiseltä kannalta väärin. Lakiin sisältyvien pakkolupaa koskevien säännösten tarkoitus on tehdä mahdolliseksi turvata yhteiskunnan etu siinä tapauksessa, että lajikkeen omistaja ei itse eikä myöntämällään käyttöluvalla saata markkinoille kasvinjalostajanoikeuden kohteena olevaa lajiketta riittävässä määrin tai yleisen edun kannalta kohtuullisin ehdoin.

Kaupalliset näkökohdat tai yksityinen etu eivät ole riittäviä edellytyksiä pakkoluvan myöntämiseksi.

Pakkolupa voidaan saada, kun kasvinjalostajanoikeus on rekisteröity. Pakkolupaa ei kuitenkaan saa myöntää, jos käyttöluvan epäämiseen on hyväksyttävä syy. Tällainen syy esimerkiksi voi olla, että hän on käyttänyt lisäysaineistoa tuottaakseen lisää lisäysaineistoa ennen kuin hän aloittaa lajikkeen laajamittaisemman markkinoille laskemisen. Ylivoimaiset esteet kuten tulipalo lisäysaineiston säilytysvarastossa voidaan hyväksyä lisäysaineiston markkinoille saattamista koskeviksi esteiksi.

Pakkolupa voidaan myöntää, jos lisäysaineiston toimitusehdot tai käyttöluvan luovuttamista koskevat ehdot eivät ole kohtuullisia. Lähinnä tällöin on kysymys myyjän vaatimasta hinnasta. Arvioinnissa on otettava huomioon, että kasvinjalostuksen onnistumiseen sisältyy

tietyssä määrin ennakoimattomuutta ja että kasvinjalostuksen menestyksenkäs harjoittaminen edellyttää erityistä osaamista.

Käyttöluvan haltija voi saada kohtuuttomat sopimusehdot muutetuksi esimerkiksi pyytämällä tuomioistuinta myöntämään hänelle pakkoluvan tämän pykälän perusteella. Lajikkeen omistajan antama käyttölupa ei siis estä turvautumasta pakkolupamenettelyyn.

Pykälän 2 momenttiin sisältyy säännös niistä edellytyksistä, jotka asetetaan henkilölle, jolle pakkolupa voidaan myöntää. Lajikkeen omistajan kannalta on tärkeää, että pakkoluvan haltijan toimesta tuotetut tuotteet ovat laadultaan sellaisia ja että niitä tuotetaan siten, että lajikkeen omistajan yleisön keskuudessa nauttima luottamus säilyy. Yrityksellä tai henkilöllä, joka hakee pakkolupaa, tulee olla taloudelliset resurssit ja ylipäänsä edellytykset asian- tuntevasti ja tehokkaasti lisäysviljellä lajiketta sekä markkinoida sitä tarvittavassa laajuudessa.

Pykälän 3 momentin mukaan pakkolupa ei estä lajikkeen omistajaa itse käyttämästä oikeuttaan tai luovuttamasta lajikkeen käyttölupaa.

Pykälän 4 momentissa on säännökset pakkoluvan myöntämisestä, sen kumoamisesta samoin kuin pakkolupa-antajan mahdollisesti sisällytettävien uusien ehtojen vahvistamisesta. Säännöksen mukaan pakkoluvan myöntää tuomioistuin, joka myös määrää, missä laajuudessa rekisteröityä lajiketta saa käyttää sekä vahvistaa vastikkeen ja muut pakkoluvan ehdot.

Vastike voidaan määrätä suoritettavaksi kertaluonteisena tai toistuvaissuorituksena. Mikäli pakkolupa-antajan sisältyy myös lajikkeen omistajalle asetettu velvoite asettaa pakkoluvan saajan käytettäväksi lajikkeen lisäysmateriaalia, tuomioistuin voi vahvistaa tämän lisäysmateriaalin määrän. Vastikkeen suuruus voidaan määrätä esimerkiksi kasvikohtaisesti tai painon perusteella, kun on kysymys sementtavara-

Tuomioistuin voi lajikkeen omistajan vaatimuksesta kumota pakkoluvan tai vahvistaa uudet ehdot, jos oleellisesti muuttuneet olosuhteet sitä edellyttävät. Vaatimuksen tuomioistuimelle voi esittää joko lajikkeen omistaja tai pakkoluvan saaja. Lain tämän kohdan soveltaminen saattaa muodostua aiheelliseksi esimerkiksi, jos pakkolupa on liikkeen luovutuksen yhteydessä siirtynyt toiselle henkilölle.

Tuomioistuimen käsitellessä pakkoluvan myöntämistä koskevaa asiaa tarkoituksenmukaista saattaa olla, että kasvilajikelautakunnalta pyydetään asiasta lausunto.

25 §. *Merkinnät rekisteriin.* Rekisteriin tehtyä merkintää pidetään laillisena olettamana olemassa olevasta oikeudesta.

Lajikkeen omistajana pidetään muun näytön puuttuessa sitä, joka viimeksi on merkitty rekisteriin lajikkeen omistajaksi. Rekisteri ei kuitenkaan välttämättä ilmaise sitä, kuka on lajikkeen oikea oikeuden omistaja. Merkintä on aineellisoikeudellisessa mielessä väärä esimerkiksi silloin, kun rekisteriin ei ole tehty merkintää kasvinjalostajanoikeuden siirtymisestä toiselle henkilölle.

Rekisteriin lajikkeen omistajaksi merkitty ei esimerkiksi pelkästään merkinnän perusteella ole oikeutettu nostamaan kannetta kasvinjalostajanoikeuden lakkaamista tai loukkaamista koskevassa asiassa. Kanteen nostaminen edellyttää, että kantaja osoittaa olevansa oikeutettu nostamaan kanteen; esimerkiksi osoittamalla, että oikeuden loukkaus on tapahtunut aikana, jolloin hän oli lajikkeen omistaja tai että oikeuden hänelle siirtämisen yhteydessä hänelle on siirtynyt myös oikeus vahingonkorvausvaatimuksen esittämiseen. Säännös ei tarkoita myöskään sitä, että vastaajana voitaisiin pitää rekisteriin merkittyä henkilöä vain sillä perusteella, että hänet on merkitty lajikkeen omistajaksi kasvilajikerekisteriin.

Pykälän 1 momentin mukaan kasvilajikere- kisteriin on pyynnöstä tehtävä merkintä kasvinjalostajanoikeuden siirtymisestä toiselle, käyttöluvan antamisesta, käyttöluvan luovuttamisesta tai kasvinjalostajanoikeuden panttauks- esta. Merkintää ei tehdä viran puolesta vaan pyynnöstä.

Merkinnän tekemistä voi pyytää se, joka on siirtänyt oikeuden tai luovuttanut käyttöluvan tai antanut pantin samoin kuin se, jolle oikeus on siirretty, jolle käyttölupa on luovutettu tai jolle pantti on annettu. Hakijan on osoitettava oikeutensa. Jos kasvinjalostajanoikeuden tai käyttöluvan luovuttaja on merkitty rekisteriin lajikkeen omistajaksi, hänen oikeudestaan luovuttaa oikeus ei tarvitse esittää selvitystä. Selvityksenä oikeuden siirtämisestä tai käyttöluvan luovuttamisesta käy siirtoasiakirja tai käyttölupaa koskeva kirjallinen sopimus.

Rekisterimerkintöjen tekemisestä on suoritettava vahvistettu maksu.

7 luku. Kasvinjalostajanoikeuden lakkaaminen

26 §. *Kasvinjalostajanoikeudesta luopuminen.* Lajikkeen omistaja voi vapaasti luopua yksinoikeudestaan. Kasvinjalostajanoikeudesta luopumisella on kuitenkin merkittäviä oikeudellisia seuraamuksia lajikkeen omistajalle. Tästä syystä luopumisilmoitukselta edellytetään kirjallista muotoa.

Luopumisilmoituksen voi tehdä se, joka on merkitty kasvilajikerekisteriin lajikkeen omistajaksi. Jos useita henkilöitä on merkitty rekisteriin lajikkeen omistajiksi, voivat he ainoastaan yhdessä tehdä luopumisilmoituksen. Luopumisilmoitus voidaan peruuttaa siihen asti, kunnes kasvilajikelautakunta on saattanut luopumisilmoituksen tekijän tietoon rekisteristä poistamista koskevan päätöksensä.

Kasvilajikkeen poistaminen rekisteristä ei edellytä käyttöluvan saajan suostumusta. Käyttöluvan saajalle voidaan luonnollisestikin ilmoittaa kasvinjalostajanoikeudesta luopumisesta ja varata hänelle aikaa etujensa valvomiseen. Menettelystä ehdotetaan säädettäväksi yksityiskohtaisemmin asetuksella. Lajikkeen omistajaan voidaan kohdistaa vahingonkorvausvaade, mikäli jalostajanoikeudesta luopuminen on ristiriidassa käyttö lupaa koskevaan sopimukseen sisältyvien lajikkeen omistajaan kohdistuvien velvoitteiden kanssa.

Jos sen jälkeen kun kasvilajike on poistettu rekisteristä, osoittautuu, että jollakin muulla kuin rekisteriin merkityllä henkilöllä on parempi oikeus kasvilajikkeeseen, hän voi nostaa vahingonkorvauskanteen tuomioistuimessa rekisteriin merkittyä lajikkeen omistajaa vastaan. Hän ei kuitenkaan voi saattaa oikeutta uudelleen voimaan.

Jos henkilö, joka ilmoittaa, että hänellä on parempi oikeus lajikkeeseen, vastustaa lajikkeen rekisteristä poistamista ennen kuin tämä päätös on julkaistu, lautakunnan tulee, jos asia on selvä, siirtää oikeus hänelle. Mikäli asia on epäselvä, kasvilajikelautakunta kehottaa tätä tietystä ajassa nostamaan kanteen kasvinjalostajanoikeuden siirtämiseksi itselleen. Jos tällainen kanne on nostettu, lajiketta ei tule poistaa rekisteristä ennen kuin asia on tuomioistuimessa ratkaistu.

Pykälän 2 momentin mukaan jalostajanoikeus lakkaa, jos vuosimaksua ei makseta asetuksella säädetyssä ajassa. Lautakunta poistaa

lajikkeen rekisteristä ja julkaisee päätöksen. Menettelystä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin asetuksella.

27 §. *Mitättömäksi julistaminen.* Vaikka kasvilajikelautakunta ennen lajikkeen rekisteröintiä sekä tutkii hakemuksen että järjestää lajikkeen kasviaineiston tutkimuksen, voidaan myöhemmin havaita, että joku tai jotkut jalostajanoikeuden olemassa olon perusedellytykset puuttuvat. Tällaisissa tapauksissa tulee kasvinjalostajanoikeus julistaa mitättömäksi.

Kasvinjalostajanoikeus on julistettava mitättömäksi, jos jalostajanoikeus on myönnetty lajikkeeseen, joka ei kuulu niihin kasvisukuihin tai -lajeihin, joihin kuuluviin kasvilajikkeisiin kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää.

Oikeus tulee julistaa mitättömäksi myös, jos jalostajanoikeus on myönnetty 3 §:ssä säädettyjen lajikkeen omistajan kansalaisuutta koskevien edellytysten vastaisesti.

Oikeus on niin ikään julistettava mitättömäksi, jos ilmenee, että ennen jalostajanoikeuden saamista koskevan päätöksen tekemistä on ollut olemassa lajike, josta se lajike, johon jalostajanoikeus on myönnetty, ei riittävästi eroa. On käynyt esimerkiksi ilmi, että ennen hakemuksen tekemistä on julkaistu kuvaus lajikkeesta, josta lajike, johon jalostajanoikeus on myönnetty, ei ole selvästi erotettavissa.

Mitättömäksi oikeus on julistettava myös, jos jalostajanoikeus on myönnetty lajikkeen uutuutta koskevan edellytyksen vastaisesti. Lajikkeen lisäysaineistoa on jalostajan tai hänen oikeudenomistajansa suostumuksella tarjottu kaupaksi tai markkinoitu aikaisemmin kuin 5 §:ssä säädetään.

Mitättömäksi julistamisen edellytys on aina, että este oikeuden myöntämiselle on olemassa myös silloin, kun päätös mitättömäksi julistamisesta tulee ajankohtaiseksi.

Päätöksen mitättömäksi julistamisesta tekee tuomioistuin.

Pykälään on otettu myös säännökset kasvilajikelautakunnan lausunnon pyytämisestä tuomioistuimen käsitellessä kasvinjalostajanoikeuden mitättömäksi julistamista sekä muissa kasvinjalostajanoikeutta koskevista asioissa. Ehdotetut mitättömäksi julistamista koskevat säännökset vastaavat patenttilain 69 §:n säännöksiä.

28 §. *Menetetyksi julistaminen.* Kasvinjalostajanoikeuden myöntämisen edellytys on, että lajikkeen olennaiset tuntomerkit ovat riittävän pysyviä, kun lajiketta lisätään jalostajan esittä-

mällä tavalla. Useimmiten ei ole mahdollista saada täysin luotettavaa tietoa lajikkeen ominaisten tuntomerkkien pysyvyydestä sinä rajoitettuna aikana, joka on käytettävissä kasvilajikkeen tutkimista varten ennen kasvinjalostajanoikeuden myöntämistä. Tästä syystä on yleensä tarpeellista varmistua lajikkeen ominaisuuksien säilymisestä myöhemmin suoritettavilla tutkimuksilla.

Jos kasvilajikelautakunnan toimesta kasvinjalostajanoikeuden myöntämisen jälkeen suoritetuissa kokeissa tai muuten on ilmennyt, että lajikkeen tuntomerkit eivät enää vastaa rekisteröidyn lajikkeen tuntomerkkejä, jotka ovat olleet jalostajanoikeuden myöntämisen edellytyksinä, tulee kasvinjalostajanoikeus julistaa menetetyksi.

Jalostajanoikeuden menetetyksi julistamista koskeva päätöksenteko perustuu ensisijaisesti kasvilajikkeeseen liittyvien biologisten tekijöiden arviointiin. Paras asiantuntemus tällaisten kysymysten arvioinnissa on kasvilajikelautakunnalla. Kasvinjalostajanoikeus tulisi julistaa menetetyksi myös, jos lajikkeen omistaja ei toimita lautakunnan kehotuksesta lajikkeen lisäysaineistoa, asiakirjoja ja muita tietoja, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, että lajiketta ylläpidetään asianmukaisesti tai, jos lajikkeen omistaja ei salli tarkastaa niitä toimenpiteitä, joita lajikkeen ylläpitämiseksi on suoritettu.

Pykälän mukaan kasvinjalostajanoikeuden julistaa menetetyksi kasvilajikelautakunta. Muutosta lautakunnan päätökseen haetaan 37 §:n mukaisesti.

8 luku. Yksityisoikeudellinen suoja

29 §. *Loukkauksen estäminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tuomioistuimen mahdollisuudesta antaa kieltotuomio. Säännös vastaa patenttilain 57 §:n säännöstä. Tällainen säännös on myös tavaramerkkilain (7/64) 48 §:ssä. Kieltotuomion antaminen on mahdollista myös tekijänoikeuslain (404/61) 53 §:n nojalla. Kieltotuomion käyttäminen on mahdollista myös siinä tapauksessa, että loukkaaja on toiminut joko vilpittömässä mielessä tai tuottamuksellisesti, jolloin häntä sen vuoksi ei voida tuomita rangaistukseen ehdotetun 34 §:n nojalla.

30 §. *Vahvistuskanne.* Käytännössä saattaa esiintyä tarvetta nostaa vahvistuskanne sen selvittämiseksi, antaako myönnetty kasvinjalos-

tajanoikeus suojan jotain tiettyä toimintaa vastaan tai onko myönnetyn kasvinjalostajanoikeuden perusteella olemassa este jonkin tietyn toiminnan harjoittamiselle, jos asia on epäselvä ja siitä aiheutuu haittaa vahvistuskanteen nostajalle. Patenttilain 63 §:ssä ja tavaramerkkilain 46 §:ssä on myös vahvistuskannetta koskevat vastaavat säännökset.

31 §. *Vahingonkorvaus.* Pykälässä on säännökset vahingonkorvauksen suorittamisesta kasvinjalostajanoikeuden loukkaamista sekä lajikenimen käyttämisen loukkaamista koskevissa tapauksissa. Vahingonkorvauksen suorittamisvelvollisuus ehdotetaan säädettäväksi samojen periaatteiden mukaan kuin patenttilaissa. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että joka tahallaan tai tuottamuksesta loukkaa kasvinjalostajanoikeutta tai 22 §:n säännöksiä lajikenimen käyttämisestä, on velvollinen suorittamaan vahingonkorvauksen lajikkeen hyväksikäyttämisestä ja korvaamaan muun vahingon, joka loukkauksesta aiheutuu. Momentin 2 kohdan mukaan korvausta voidaan sovitella, jos tuottamus on vähäinen. Lisäksi soveltuvin osin on voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/74) säädetään.

Arvioitaessa tuottamuksen määrää kasvinjalostajanoikeuden rikkomista koskevissa tapauksissa on otettava huomioon, että niiden yritysten lukumäärä, jotka tuottavat kasvien lisäysaineistoa tai käyvät niillä kauppaa, on melko pieni. Markkinoilla oleva lajikevalikoima on jokseenkin vähäinen ja tiedot suojaetuista lajikkeista on helposti saatavilla. Voidaan siis edellyttää, että yritykset ovat yleensä tietoisia, mitkä niiden toimialaan kuuluvista lajikkeista ovat suojattuja. Vahingonkorvauksen tulee tahallisisissa tai tuottamuksellisissa kasvinjalostajanoikeuden loukkausta koskevissa tapauksissa, mikäli tuottamus ei ole vähäinen, kattaa koko kärsitty vahinko.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että mikäli loukkaus ei ole tahallinen eikä tuottamuksellinen, loukkaaja on velvollinen suorittamaan korvausta vain siinä määrin kuin se katsotaan kohtuulliseksi. Kohtuullisuutta arvioitaessa käyttöluvan saajan suorittamaa korvausta voitaneen pitää korvauksen ylärajana.

Pykälän 3 momentin mukaan vahingonkorvaukskanteen nostamisella on viiden vuoden vanhentumisaika. Vanhentumisaika lasketaan siitä, kun vahinko on syntynyt. Yleensä tämä

ajankohta on sama, jolloin jalostajanoikeuden loukkaus on tapahtunut.

Pykälän 4 momentin mukaan mikäli jalostajanoikeus lainvoiman saaneella tuomiolla on julistettu mitättömäksi, vahingonkorvausta ei voida vaatia. Mitättömäksi julistettua oikeutta käsitellään ikään kuin sellaista oikeutta ei olisi ollut milloinkaan olemassa.

32 §. *Lisäysaineiston palauttaminen.* Pykälässä on säännökset turvaamistoimenpiteistä kasvinjalostajanoikeutta koskeneen oikeudenloukkauksen tapahduttua. Turvaamistoimenpiteiden tarkoituksena on estää oikeudenloukkauksen jatkuminen. Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuim voi, mikäli se harkitsee sen kohtuulliseksi, oikeudenloukkauksen jatkumisen estämiseksi määrätä oikeudenloukkauksen kärsineen kanteesta lajikkeen kasviaineiston luovutettavaksi lunastusta vastaan oikeudenloukkauksen kohteeksi joutuneelle.

Oikeudenloukkaus tapahtuu esimerkiksi, jos suojatun lajikkeen kasviaineistoa tuotetaan tai tuodaan maahan ilman lajikkeen omistajan lupaa ja lajikkeen omistaja voi osoittaa, että tarkoitus on markkinoida kasviaineistoa lisäysaineistona käytettäväksi tai, jos on kysymys koristekasveista, käyttää niitä lisäystarkoitukseen. Tuomioistuim voi määrätä luovuttamaan sekä oikeudenloukkaukseen syyllistyneen henkilön hallussa olevan että myös toisen henkilön haltuun joutuneen kasviaineiston. Luovutusvaatimusta ei kuitenkaan voida kohdistaa henkilöön, joka vilpittömässä mielessä on saanut kasviaineiston tai saanut siihen erityisen oikeuden eikä hän itse ole loukannut kasvinjalostajanoikeutta.

Päätöksen täytäntöönpanon varmistamiseksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että kasviaineisto saadaan ottaa takavarikkoon, mikäli oikeudenloukkauksen kärsinyt on tehnyt vaatimuksen lajikkeen kasviaineiston luovuttamiseksi sen mukaan kuin ulosottolain 7 luvussa säädetään.

33 §. *Väliaikainen suoja.* Uuden lajikkeen omistajalle voi olla taloudellisesti ratkaisevan tärkeää, että vain hän saattaa uuden lajikkeen markkinoille. Lajikkeen lisäysviljely ja markkinointi ilman hänen lupaansa hakemuksen viireillä ollessa voi aiheuttaa hänelle suurta vahinkoa. Tästä syystä on perusteltua suojata jalostajaa tai hänen oikeudenomistajaansa jo ennen kasvinjalostajanoikeuden rekisteröimistä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että jos

joku muu kuin hakija sen jälkeen, kun hakemus on tehty, käyttää ammattimaisesti hyväksi lajiketta, johon on haettu kasvinjalostajanoikeutta, on kasvinjalostajanoikeuden loukkausta koskevia säännöksiä vastaavasti sovellettava, jos kasvinjalostajanoikeus sittemmin myönnetään.

Vahingonkorvausvastuu toisen henkilön suorittamasta lajikkeen hyödyntämisestä tulisi olla vähäisempi ennen oikeuden saamista kuin oikeuden saamisen jälkeen.

Rangaistusseuraamus tulisi koskea ainoastaan oikeudenloukkauksia, jotka ovat tapahtuneet jalostajanoikeuden myöntämisen jälkeen ja vahingonkorvausta tulisi suorittaa vain siinä määrin kuin se katsotaan kohtuulliseksi.

Rekisteröintihakemuksen ja hakemuksen hyväksymisen välinen aika saattaa joissakin tapauksissa muodostua varsin pitkäksi esimerkiksi, jos asiassa on tehty muutoshakemus. Vahingonkorvauskanne olisi 31 §:n 3 momentin mukaan pantava vireille viiden vuoden kuluessa siitä, kun vahinko on syntynyt. Vahingonkorvaus väliaikana tapahtuneesta oikeuden loukkaamisesta voidaan tehdä vasta rekisteröinnin tapahduttua. Lajikkeen omistajan suojaamiseksi mahdollisilta oikeudenmenetyksiltä ehdotetaan pykälään otettavaksi säännös, jonka mukaan, jos vahingonkorvauskanne pannaan vireille vuoden kuluessa kasvinjalostajanoikeuden rekisteröimisestä, ei 31 §:n 3 momentin säännöstä sovelleta. Väliaikaissuojan aikana tapahtunutta oikeudenloukkausta koskevan vahingonkorvauskanteen vireillepanosta säädetään vastaavalla tavalla patentti- ja mallioikeuslaeissa.

9 luku. Rangaistussäännökset

34 §. *Kasvinjalostajanoikeuden loukkaus.* Rangaistavaan kasvinjalostajanoikeuden loukkaukseen syyllistyy se, joka ilman lajikkeen omistajan lupaa ryhtyy toimenpiteisiin, joista 6, 7 tai 8 §:ssä säädetään. Rangaistuksen määrääminen edellyttää, että näihin toimenpiteisiin on ryhdytty sen jälkeen, kun jalostajanoikeuden myöntämistä koskeva päätös on saanut lainvoiman. Rangaistavuus edellyttää, että teko on tahallinen.

Jalostajanoikeuden loukkauksen rikosoikeudellisina seuraamuksina on sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Oikeudenloukkauksen rangaistavuudesta säädetään vastaa-

valla tavalla patentti- ja mallioikeuslaeissa. Vapausrangaistusta tulisi käyttää ainoastaan korkeissa jalostajanoikeuden loukkaustapauksissa.

Kasvinjalostajanoikeus ei sisällä yksinoikeutta lajikenimen käyttämiseen. Lajikenimen väärinkäyttö ei siten johda tässä pykälässä ehdotettuun rangaistusseuraamukseen. Lajikenimen väärinkäytöstä on säännökset 35 §:ssä.

Jalostajanoikeuden loukkaus on niin kuin patentti- ja mallioikeuden loukkaus asianomistajarikos. Jos virallinen syyttäjä ei nosta asianomistajan ilmoituksen johdosta syytettyä rikoksesta, asianomistaja voi itse tehdä rangaistusvaatimuksen. Asianomistajana tulee kysymykseen lähinnä lajikkeen omistaja, mutta myös käyttö- ja pakkoluvan saajalla voidaan katsoa olevan asianomistajan asema.

35 §. *Lajikenimen väärinkäyttö.* Lajikenimen käyttämisestä on säännökset 22 §:ssä. Kun rekisteröidyn kasvilajikkeen lisäysaineistoa pidetään kaupan, on siitä käytettävä sen rekisteröityä nimeä. Tämä velvollisuus on olemassa senkin jälkeen, kun oikeuden voimassaoloaika on päättynyt tai kasvinjalostajanoikeus on muuten lakannut. Lajikkeen rekisteröityä nimeä tai siihen helposti sekoitettavaa nimeä ei saa käyttää saman tai läheisen lajin lajikkeesta tai sellaisen lajikkeen lisäysaineistosta niin kauan kuin lajikenimi on rekisteröity. Tahallinen ja tuottamuksellinen teko, jollei rikkomus ole vähäinen, ehdotetaan rangaistavaksi sakolla.

10 luku. Erinäisiä säännöksiä

36 §. *Asiamiehen käyttäminen.* Jos hakija ei asu Suomessa, hänellä on oltava täällä asuva asiamies, jolla on valtuus edustaa hakijaa kaikissa kasvinjalostajanoikeutta ja sen hakemusta koskevissa asioissa. Säännöksen tarkoitus on helpottaa laissa säädettyjen tehtävien hoitamista. Esimerkiksi hakemusten käsittelyä kasvilajikelautakunnassa helpottaa se, että lautakunnan ei tarvitse olla yhteydessä ulkomailla asuvaan hakijaan. Yleisöllä tulee myös olla mahdollisuus kääntyä Suomessa olevan henkilön puoleen saadakseen kasvilajikkeeseen liittyviä tietoja tai yhteyden ulkomailla asuvaan hakijaan.

Jos hakija ei noudata säännöstä asiamiehen käyttämisestä jalostajanoikeuden saamista kos-

kevaa hakemusta jättäessään, lautakunta hylkää hakemuksen 14 §:n mukaisesti.

37 §. *Muutoksenhaku.* Muutosta rekisteriviranomaisen päätökseen voidaan hakea 16 §:ssä tarkoitettua siirtopäätöstä lukuun ottamatta vain lopullisiin päätöksiin. Näitä ovat hakemuksen hylkääminen ja hyväksyminen sekä kasvinjalostajanoikeuden menetetyksi julistaminen. Säännös on laadittu patenttilaissa omaksettujen muutoksenhaun periaatteiden mukaisesti.

Kasvinjalostajanoikeuden hakija tai haltija voivat hakea muutosta, jos kasvinjalostajan oikeutta koskeva rekisteriviranomaisen päätös on heidän kannaltaan kielteinen. Väitteentekijä voi hakea muutosta, jos päätös väitteen asianmukaisesta esittämisestä huolimatta on myönteinen. Yleisen edun mukaista voi olla, että asia tutkitaan, vaikka muutoksenhaku peruutetaan. Näin olisi syytä tehdä esimerkiksi, jos päätös on perustunut virheellisiin edellytyksiin. Parem-paa oikeutta koskevaa muutoshakemusta ei kuitenkaan tulisi tutkia, mikäli se peruutetaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhausta päätökseen, joka koskee 16 §:ssä tarkoitettua hakemuksen siirtämistä. Momentin mukaan hakija saa poiketen siitä, mitä 1 momentissa on ehdotettu säädettäväksi muiden kuin lautakunnan lopullisten päätösten osalta, hakea muutosta päätökseen, jolla vaatimus hakemuksen siirtämisestä on hyväksytty ja vaatimuksen tekijä vastaavasti päätökseen, jolla tällainen vaatimus on hylätty.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhakuviranomaisesta ja muutoksenhaussa noudatettavasta menettelystä. Muista maista ennen kaikkea Ruotsista saatujen kokemusten perusteella pykälässä tarkoitettuja muutoksenhakuja ei voida olettaa tehtävän useita. Tästä syystä on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että valitukset käsiteltäisiin vain yhdessä muutoksenhakuasteessa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että muutosta haetaan valittamalla suoraan korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

38 §. *Maksut.* Kasvinjalostajanoikeuden rekisteröimisestä ja voimassapitämisestä rekisteröinninhakijan ja -haltijan tulee suorittaa laissa säädetyt maksut. Rekisteröinninhakijan tulee suorittaa 10 §:n mukaan rekisteröintimaksu. Hakijan on 13 §:ssä säädettyssä tapauksessa suoritettava uudelleenkäsitelymaksu. Siirronsaajan on 16 §:n mukaan suoritettava uusi rekisteröintimaksu. Kasvinjalostajanoikeus voi-

daan 21 §:n mukaan pitää voimassa maksamalla vuosittain uusi maksu. Rekisterimerkintöjen tekemisestä on 25 §:n mukaan suoritettava maksu. Näiden maksujen perusteista on säädettävä laissa.

Rekisteriviranomaisen on 18 §:n mukaan järjestettävä lajikkeen kasviaineiston tutkimus. Tästä aiheutuvista kustannuksista on rekisteröinnin hakijan vastattava ja suoritettava maksu tutkimuksen suorittajalle.

Tarkoitus on, että rekisterin pitämisestä valtiolle aiheutuvat kustannukset katetaan pääosin rekisteröinnin hakijoilta ja -haltijoilta perittävillä maksuilla. Valtion maksuperustelaissa (150/92) säädetään valtion viranomaisten suoritteista perittävien maksujen perusteista yleisesti. Sen mukaan maksut on pääsääntöisesti määrättävä suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten eli omakustannusarvon perusteella. Valtion maksuperustelain 2 §:n 1 momentin mukaan, jos muulla lailla annetaan tästä laista poikkeavia säännöksiä, noudatetaan niitä valtion maksuperustelain sijasta.

Rekisterin pitämisestä aiheutuvat kustannukset tulisi kattaa pääosin rekisteröinti- ja vuosimaksuilla. Rekisteröintitoimiin liittyy useita erilaisia vaiheita ja suoritteita, välipäätöksiä, hakemusten ja päätösten kuuluttamisia ynnä muita vastaavia toimia. Niiden hinnoittelua erikseen omakustannuseriaatteen mukaan ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena. Kasvinjalostajanoikeuden voimassa pitäminen eli merkinnän tekeminen rekisteriin on omakustannusarvon mukaan laskien niin vähäinen suorite, ettei maksun määräämistä sen mukaan voida pitää tarkoituksenmukaisena. Pykälän 1 momentin mukaan rekisteröintimaksun ja vuosimaksun suuruus voitaisiin määrätä siten, että niistä perittävien maksujen kokonaismäärä vastaisi arviolta rekisterien ylläpitämisestä valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää.

Pykälän 2 momentin mukaan kasvilajikelautakunnan samanlaatuisista suoritteista voitaisiin määrätä samansuuruinen maksu silloinkin, kun suoritteen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset poikkeavat toisistaan. Tällaisen kiinteän maksun suuruutta määrättäessä olisi otettava huomioon suoritteiden keskimääräiset kokonaiskustannukset. Maksujen suuruuden tulee perustua tällöin tietyllä aikavälillä samanlaatuisille suoritteille kohdistuviin keskimääräisiin kokonaiskustannuksiin. Samanlaatuisilla suo-

ritteilla tarkoitetaan yleensä samannimisiä ja useasti samassa tarkoituksessa tuotettuja suoritteita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeuksista 1 momentin mukaan määräytyviin maksuihin. Maksu voitaisiin yleisesti jättää kokonaan perimättä taikka periä omakustannusarvoa tai 1 momentin toisen virkkeen mukaan laskettua kustannusvastaavuutta alempana kansainvälisistä sopimuksista taikka elinkeinopoliittisista tai käytännöstä johtuvista syistä. Kasvinjalostajanoikeuden tarkoituksena on kasvinjalostuksen edistäminen. Tällöin voisi olla tarkoituksenmukaista, ettei suojan hakijalta perittäisi täysimääräisenä jostain suojamuodosta valtiolle aiheutuvia kustannuksia, mikäli se vähentäisi kyseisen suojamuodon käyttämistä.

Muilta osin maksujen määräämisessä olisi noudatettava, mitä valtion maksuperustelaissa (150/92) säädetään. Maa- ja metsätalousministeriön asiana olisi määrätä edellä tarkoitettujen maksujen suuruudesta. Maksujen perinnässä noudatettaisiin myös maksuperustelaissa säädettyä menettelyä.

1.2. Laki siementavaran kaupasta

8 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että luetteloa tärkeimpien kasvilajien lajikkeista, joiden viljely on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi, ei pitäisi enää maatilahallitus, vaan perustettavaksi ehdotettu kasvilajikelautakunta.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Kasvinjalostajanoikeuksia käsittelevänä rekisteriviranomaisena tulisi toimimaan kasvilajikelautakunta, joka saisi tehtäväkseen hoitaa myös nykyisen kasvilajiketoimikunnan tehtävät siten, että kasvinjalostajanoikeutta koskevat asiat käsiteltäisiin yhdessä jaostossa ja viljelyarvoa koskevat asiat toisessa jaostossa. Viljelyjaoston tehtävät olisivat samat kuin nykyisin kasvilajiketoimikunnalla.

Säännökset kasvilajikelautakunnan asettamisesta ja kokoonpanosta annettaisiin asetuksella.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kasvinjalostajan oi-

keutta koskevan lain täytäntöönpanosta annetaisiin asetuksella. Asetuksella säädettäisiin muun muassa tarkemmin rekisteröinnissä noudatettavasta menettelystä.

Asetuksella säädettäisiin niistä kasvisuvuista ja -lajeista, joihin kuuluviin kasvilajikkeisiin kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää.

Samoin asetuksella säädettäisiin kasvilajikelautakunnan asettamisesta ja kokoonpanosta.

Lisäksi asetuksella vahvistetaan rekisteröinnistä perittävät maksut.

1.

Laki

kasvinjalostajanoikeudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Kasvinjalostajanoikeus

Kasvilajikkeen jalostaja tai se, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt, (*lajikkeen omistaja*) voi rekisteröinnillä saada yksinoikeuden lajikkeen ammattimaiseen hyväksikäyttämiseen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Soveltamisala

Kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää kasvilajikkeeseen, joka kuuluu kasvisukuun tai -lajiin, jonka viljelyllä tai maahantuonnilla voi Suomessa olla kaupallista merkitystä.

Asetuksella säädetään tarkemmin ne kasvisuvut tai -lajit, joihin kuuluviin kasvilajikkeisiin kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää.

2 luku

Kasvinjalostajanoikeuden saamisen edellytykset

3 §

Jalostajaa koskevat edellytykset

Kasvinjalostajanoikeuden lajikkeeseen voi saada:

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on ne hyväksynyt ja ne on vahvistettu. Lain 8 §:n 2 momentin 1 kohta ehdotetaan kuitenkin tulevaisiksi voimaan vasta asetuksella säädettävänä päivänä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1) henkilö, joka Suomessa on jalostanut lajikkeen tai se, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt; tai

2) jalostaja, joka on kansainvälisen uusien kasvilajikkeiden suojaamiseksi perustetun UPOV-järjestön, jäljempänä liitto, jäsenmaan kansalainen tai se, jolle hänen oikeutensa on siirtynyt.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, jalostajanoikeus voidaan myöntää myös, jos maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että se suomalaisen kasvinviljelyn tai kasvilajikkeen maahantuonnin kannalta on perusteltua.

4 §

Lajiketta koskevat edellytykset

Kasvinjalostajanoikeus voidaan myöntää ainoastaan lajikkeeseen:

1) joka ainakin yhden tärkeän tuntomerkin perusteella voidaan selvästi erottaa muista lajikkeista, jotka ovat tulleet tunnetuiksi ennen hakemuksen jättämistä;

2) jonka kasvusto on riittävän yhtenäinen; sekä

3) jonka olennaiset tuntomerkit ovat pysyviä, kun lajiketta lisätään jalostajan esittämällä tavalla.

5 §

Lajikkeen uutuuden vaatimus

Kasvinjalostajanoikeutta ei saa myöntää, jos lajikkeen viljelyaineistoa on lajikkeen omistajan

suostumuksella tarjottu kaupaksi tai markkinoitu:

1) tässä maassa ennen hakemuksen jättämistä;

2) ulkomailla kauemmin kuin kuusi vuotta ennen hakemuksen jättämistä, kun kysymyksessä on viiniköynnös, hedelmäpuu, metsäpuu, koristepuu tai näiden perusrunko; tai

3) ulkomailla kauemmin kuin neljä vuotta, kun kysymyksessä on muu kuin 2 kohdassa tarkoitettu kasvi.

3 luku

Kasvinjalostajanoikeuden sisältö

6 §

Suojatut lajikkeet

Kasvinjalostajanoikeus sisältää sen, että muut kuin lajikkeen omistaja eivät saa ilman omistajan suostumusta käyttää lajiketta ammattimaisesti hyväksi:

1) tuottamalla tai maahan tuomalla lajikkeen aineistoa lisäysaineistona käytettäväksi; eikä

2) tarjoamalla lajikkeen lisäysaineistoa kaupaksi tai sitä muulla tavalla markkinoimalla.

7 §

Koristekasvit

Kasvinjalostajanoikeus käsittää myös koristekasvien taimet tai sellaisten kasvien osat, joita tavallisesti käytetään muuhun tarkoitukseen kuin lisäykseen, jos niitä käytetään kaupallisesti lisäysaineistona koristekasvien tai leikkokukkien tuottamiseen.

8 §

Lajikkeen käyttäminen jalostustyössä

Lajikkeen omistajan suostumusta ei tarvita suojatun lajikkeen käyttämiseen uusien lajikkeiden jalostamiseksi.

Lajikkeen omistajan suostumus tarvitaan kuitenkin 6 §:ssä tarkoitettuihin toimiin, kun:

1) kysymyksessä on lajike, joka on saatu aikaan käyttämällä olennaisesti hyväksi suojattua lajiketta (*johdannaislajike*), paitsi jos suojattu lajike itse on johdannaislajike;

2) kysymyksessä on lajike, joka ei ole selvästi erotettavissa suojatusta lajikkeesta; tai

3) suojatun lajikkeen lisäysaineiston toistuva

käyttäminen on tarpeen toisen lajikkeen kaupallista tuotantoa varten.

4 luku

Rekisteröintihakemus ja sen käsittely

9 §

Rekisteriviranomainen

Rekisteriviranomaisena on kasvilajikelautakunta, joka pitää kasvilajikerekisteriä.

10 §

Rekisteröintihakemus

Rekisteröintihakemus tehdään kirjallisesti rekisteriviranomaiselle.

Rekisteröintihakemuksessa tulee kuvata, miten uusi lajike poikkeaa muista lajikkeista sekä antaa lajikkeelle nimi. Hakemuksessa on ilmoitettava jalostajan nimi. Jos muu kuin lajikkeen jalostaja hakee kasvinjalostajanoikeutta, hakijan on osoitettava oikeutensa lajikkeeseen. Hakijan on vakuutettava, ettei lajiketta ennen hakemusta ole tarjottu kaupaksi tai markkinoitu 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Hakijan on suoritettava rekisteröintimaksu.

Hakemuspäiväksi merkitään se päivä, jona hakemusasiakirjat on toimitettu viranomaiselle ja rekisteröintimaksu suoritettu.

11 §

Lajikeniimi

Lajikkeen nimen perusteella lajike tulee voida erottaa muista lajikkeista.

Lajikkeen nimeä ei saa hyväksyä, jos se:

1) muodostuu pelkästään numeroista paitsi, jos tämä on vakiintunut käytäntö nimetä kyseisiä lajikkeita;

2) on omiaan johtamaan yleisöä harhaan;

3) on lain, yleisen järjestyksen tai hyvän tavan vastainen;

4) on sekoitettavissa saman tai lähisukuisen kasvilajin lajikkeen nimeen, joka on merkitty tai ehdotettu merkittäväksi viralliseen lajikeluetteloon tai jota käytetään sellaisen lajikkeen lisäysaineistosta;

5) on sekoitettavissa tavaramerkkiin, nimeen, toiminimeen tai muuhun tunnusmerkkiin, johon muulla kuin hakijalla on suoja siten, että tämä toisella oleva suoja olisi esteenä lajiken-

men rekisteröimiselle tavamerkinä kasvilajikkeeseen kasviaineistolle tai vastaavalle tuotteelle; tai

6) on sekoitettavissa sellaiseen kasvilajikeaineiston tai vastaavien tuotteiden tavamerkkiin, johon hakijalla on suoja.

12 §

Etuoikeusaika

Jos lajikkeen omistaja on hakenut aikaisemmin kasvinjalostajanoikeutta jossakin liiton jäsenmaassa, on rekisteröintihakemus, jos se tehdään 12 kuukauden kuluessa siitä, kun aikaisempi hakemus jätettiin (*etuoikeusaika*), katsottava täällä tehdyksi samanaikaisesti.

13 §

Puutteellisuuden korjaaminen

Jos hakija ei ole noudattanut hakemusta koskevia säännöksiä ja määräyksiä tai jos rekisteriviranomainen havaitsee olevan muita esteitä rekisteröinnille, on hakijaa välipäätöksellä kehotettava määräajassa antamaan lausumansa tai korjaamaan puutteellisuuden.

Jos hakija ei välipäätöksessä määrätyn ajan kuluessa anna lausumaansa tai ryhdy toimenpiteisiin puutteellisuuden korjaamiseksi, on hakemus jätettävä sillensä. Edellä 1 momentissa tarkoitettussa välipäätöksessä on mainittava tästä seuraamuksesta.

Sillensä jätetty hakemus otetaan uudelleen käsiteltäväksi, jos hakija kuukauden kuluessa välipäätöksessä määrätyn ajan päättymisestä sitä pyytää sekä antaa lausumansa tai ryhtyy toimenpiteisiin puutteellisuuden korjaamiseksi ja saman ajan kuluessa suorittaa uudelleenkäsittelymaksun.

14 §

Hakemuksen hylkääminen

Jos hakijan antaman lausuman jälkeen on olemassa este hakemuksen hyväksymiselle, on hakemus hylättävä, jollei ole aihetta antaa hakijalle uutta välipäätöstä.

15 §

Väite paremmasta oikeudesta

Jos joku rekisteriviranomaiselle väittää, että hänellä on parempi oikeus lajikkeeseen kuin hakijalla, ja jos asia on epäselvä, viranomainen

voi välipäätöksessä kehottaa häntä nostamaan kanteen tuomioistuimessa määrätyn ajan kuluessa. Jos kannetta ei nosteta määräajassa, väite jätetään ottamatta huomioon, mistä on mainittava välipäätöksessä.

Jos riita paremmasta oikeudesta lajikkeeseen on vireillä tuomioistuimessa, voidaan rekisteröintihakemuksen käsittely keskeyttää, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

16 §

Hakemuksen siirtäminen

Jos joku rekisteriviranomaiselle näyttää, että hänellä on parempi oikeus lajikkeeseen kuin hakijalla, rekisteriviranomaisen tulee hänen vaatimuksestaan siirtää hakemus hänelle. Samalla siirronsaajan on suoritettava uusi rekisteröintimaksu.

Ennen kuin siirtovaatimus on lopullisesti ratkaistu, hakemusta ei saa jättää sillensä, hyväksyä, hylätä tai peruuttaa.

17 §

Hakemuksen julkaiseminen

Jos hakemus on vaatimusten mukainen, on rekisteriviranomaisen julkaisemalla hakemus varattava yleisölle mahdollisuus hakemusta koskevien väitteiden tekemiseen.

Hakemusta koskevat väitteet on tehtävä kirjallisesti rekisteriviranomaiselle sen määräämän ajan kuluessa.

18 §

Lajikkeen tutkiminen

Rekisteriviranomaisen on järjestettävä lajikkeen kasviaineiston tutkimus. Tutkimus voidaan tehdä vain osittain tai sitä ei tarvitse tehdä lainkaan, jos lajikkeelle on suoritettu aikaisemmin muu virallinen tutkimus.

Hakijan on toimitettava tarvittava kasviaineisto ja tarpeelliset muut tiedot sille, joka suorittaa tutkimuksen.

Hakijan, joka on pyytänyt etuoikeutta toisessa maassa tehdyn hakemuksen perusteella, on neljän vuoden kuluessa etuoikeusajan päättymisestä toimitettava kasviaineisto ja tarpeelliset muut tiedot.

19 §

Päätös hakemukseen

Kun väitteiden tekemiseen varattu aika on

kulunut ja lajikkeesta on tehty tarpeelliset tutkimukset, otetaan hakemus jatkettuun käsittelyyn ja rekisteriviranomainen tekee päätöksen lajikkeen rekisteröimisestä.

Hakijalle on varattava tilaisuus antaa lausumansa esitetystä huomautuksista ja suoritetusta tutkimuksesta.

20 §

Kasvinjalostajanoikeuden rekisteröinti

Rekisteriviranomaisen 19 §:ssä tarkoitetun päätöksen saatua lainvoiman lajike on merkittävä kasvilajikerekisteriin. Rekisteröinti on julkaistava. Hakijalle annetaan todistus rekisteröinnistä.

Hakemuksen hylkäämistä koskeva päätös on julkaistava sen jälkeen, kun se on saanut lainvoiman.

5 luku

Kasvinjalostajanoikeuden voimassaolo ja lajikenimen käyttäminen

21 §

Voimassaoloaika

Kasvinjalostajanoikeus on voimassa siitä päivästä, jona rekisteriviranomainen on tehnyt päätöksen lajikkeen hyväksymisestä rekisteriin. Oikeus voidaan maksamalla vuosittain vuosimaksu pitää voimassa 20 vuotta päätöksentekoa seuraavan vuoden alusta.

22 §

Lajikenimen käyttäminen

Kun rekisteröidyn kasvilajikkeen lisäysaineistoa pidetään kaupan, on siitä käytettävä sen rekisteröityä nimeä vielä senkin jälkeen, kun kasvinjalostajanoikeuden voimassaoloaika on päättynyt tai oikeus muuten lakannut.

Lajikkeen rekisteröityä nimeä tai siihen helposti sekoitettavaa nimeä ei saa käyttää saman taikka läheisen lajin lajikkeesta tai sellaisen lajikkeen lisäysaineistosta niin kauan kuin lajikenimi on rekisteröity.

6 luku

Käyttö- ja pakkolupa sekä merkinnät rekisteriin

23 §

Käyttölupa

Jos lajikkeen omistaja on antanut toiselle

luvan käyttää rekisteröityä lajiketta ammattimaisesti (*käyttölupa*), saa tämä luovuttaa oikeutensa edelleen ainoastaan, jos niin on sovittu.

Jos käyttölupa kuuluu yritykselle, saadaan käyttölupa luovuttaa yrityksen luovutuksen yhteydessä, jollei muuta ole sovittu.

24 §

Pakkolupa

Jos rekisteröidyn lajikkeen lisäysaineistoa ei tuoteta markkinoille kohtuullisin ehdoin ja elintarvikehuollon yleisiin tarpeisiin nähden riittävästi, voi se, joka haluaa käyttää lajiketta ammattimaisesti Suomessa, saada siihen pakkoluvan, jollei lajikkeen omistajan menettelyyn ole hyväksyttävää syytä. Pakkolupa sisältää myös oikeuden saada lajikkeen omistajalta tarpeellinen määrä lajikkeen lisäysaineistoa.

Pakkolupa voidaan myöntää vain sille, jolla katsotaan olevan edellytykset hyväksyttävällä tavalla ja pakkoluvassa määrättävillä ehdoilla käyttää hyväksi jalostajanoikeuden kohteena olevaa lajiketta.

Pakkolupa ei estä lajikkeen omistajaa itse käyttämästä oikeuttaan tai luovuttamasta lajikkeen käyttölupaa.

Pakkoluvan myöntää tuomioistuin, joka määrää, missä laajuudessa rekisteröityä lajiketta saa käyttää, sekä vahvistaa vastikkeen ja muut pakkoluvan ehdot. Tuomioistuin voi lajikkeen omistajan vaatimuksesta kumota pakkoluvan tai vahvistaa sille uudet ehdot, jos oleellisesti muuttuneet olosuhteet sitä edellyttävät.

25 §

Merkinnät rekisteriin

Kun kasvinjalostajanoikeus on siirtynyt tai jollekin annettu käyttölupa taikka käyttölupa on luovutettu toiselle, siitä on pyynnöstä tehtävä merkintä kasvilajikerekisteriin. Sama koskee kasvinjalostajanoikeuden panttausta. Pakkoluvan myöntäminen merkitään kuitenkin aina rekisteriin.

Jos näytetään, että rekisteriin merkitty käyttölupa, panttioikeus tai pakkolupa on lakannut, merkintä on poistettava rekisteristä.

Rekisterimerkintöjen tekemisestä peritään maksu.

Lajikkeen omistajaksi katsotaan se, joka

viimeksi on merkitty rekisteriin lajikkeen omistajaksi.

7 luku

Kasvinjalostajanoikeuden lakkaaminen

26 §

Kasvinjalostajanoikeudesta luopuminen

Lajikkeen omistaja voi luopua oikeudestaan ilmoittamalla siitä kirjallisesti rekisteriviranomaiselle, jolloin viranomainen poistaa lajikkeen rekisteristä.

Jalostajanoikeus lakkaa, jos vuosimaksua ei makseta asetuksella säädettyssä ajassa.

27 §

Mitättömäksi julistaminen

Tuomioistuimen tulee julistaa kasvinjalostajanoikeus mitättömäksi, jos 2 ja 3 §:ssä, 4 §:n 1 kohdassa tai 5 §:ssä säädettyjä jalostajanoikeuden myöntämisen edellytyksiä ei ole olemassa.

Asioissa, jotka koskevat kasvinjalostajanoikeuden mitättömäksi julistamista, tuomioistuimen on pyydettävä rekisteriviranomaisen lausunto.

Muissa kasvinjalostajanoikeutta koskevissa asioissa tuomioistuin voi hankkia rekisteriviranomaisen lausunnon, jos siihen on aihetta.

28 §

Menetetyksi julistaminen

Rekisteriviranomainen julistaa kasvinjalostajanoikeuden menetetyksi, jos:

1) lajikkeen omistaja ei kykene tuottamaan lajikkeen lisäysaineistoa, jonka tuntomerkit vastaavat rekisteröidyn lajikkeen tuntomerkkejä; tai

2) lajikkeen omistaja ei toimita rekisteriviranomaisen kehotuksesta lajikkeen lisäysaineistoa, asiakirjoja ja muita tietoja, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, että lajiketta ylläpidetään asianmukaisesti tai lajikkeen omistaja ei salli tarkastaa niitä toimenpiteitä, joita lajikkeen ylläpitämiseksi on suoritettu.

8 luku

Yksityisoikeudellinen suoja

29 §

Loukkauksen estäminen

Jos joku loukkaa kasvinjalostajanoikeuden

tuottamaa yksinoikeutta, tuomioistuin voi kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta tekoa.

30 §

Vahvistuskanne

Lajikkeen omistaja tai se, jolla käyttö- tai pakkoluvan perusteella on oikeus käyttää hyväksi kasvinjalostajanoikeuden nojalla suojattua kasvilajiketta, voi ajaa vahvistuskannetta siitä, nauttiiko hän myönnetyn kasvinjalostajanoikeuden perusteella suojaa toista vastaan, jos asia on epäselvä ja siitä aiheutuu hänelle haittaa.

Joka käyttää tai aikoo käyttää hyväksi kasvinjalostajanoikeuden perusteella suojattua kasvilajiketta, voi samoilla ehdoilla ajaa jalostajanoikeuden haltijaa vastaan vahvistuskannetta siitä, onko myönnetyn kasvinjalostajanoikeuden johdosta olemassa este sanotulle toiminnalle.

31 §

Vahingonkorvaus

Joka tahallaan tai tuottamuksesta loukkaa kasvinjalostajanoikeutta tai 22 §:n säännöksiä lajikenimen käyttämisestä, on velvollinen suorittamaan korvauksen lajikkeen hyväksi käyttämisestä ja korvauksen muusta vahingosta, joka loukkauksesta aiheutuu. Jos tuottamus on vähäinen, voidaan vahingonkorvausta sovitella. Korvauksesta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/74) säädetään.

Jos kasvinjalostajanoikeuden loukkaus tai lajikenimen käyttämistä tarkoittavan 22 §:n säännösten loukkaus ei ole tahallinen eikä tuottamuksellinen, loukkaaja on velvollinen suorittamaan korvausta ainoastaan siinä määrin kuin se katsotaan kohtuulliseksi.

Vahingonkorvauskanne on pantava vireille viiden vuoden kuluessa siitä, kun vahinko on syntynyt. Oikeus korvaukseen vahingosta, jota koskevaa kannetta ei ole pantu vireille sanotun ajan kuluessa, on menetetty.

Jos kasvinjalostajanoikeus on lainvoiman saaneella tuomiolla julistettu mitättömäksi, ei vahingonkorvausta voida vaatia.

32 §

Lisäysaineiston palauttaminen

Tuomioistuin voi oikeudenloukkauksen kär-

sineen kanteesta, sen mukaan kuin on kohtuullista, määrätä, että lajikkeen kasviaineisto, johon oikeudenloukkaus kohdistuu, on luovutettava loukatulle lunastusta vastaan. Edellä sanottu ei koske sitä, joka vilpittömässä mielessä on saanut kasviaineiston tai erityisen oikeuden siihen eikä itse ole loukannut kasvinjalostajan oikeutta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kasviaineisto saadaan ottaa takavarikkoon, mikäli oikeudenloukkauksen kärsinyt on tehnyt vaatimuksen lajikkeen kasviaineiston luovuttamiseksi sen mukaan kuin ulosottolain 7 luvussa säädetään.

33 §

Väliaikainen suoja

Jos joku muu kuin hakija sen jälkeen, kun 10 §:ssä tarkoitettu hakemus on pantu vireille, käyttää ammattimaisesti hyväksi lajiketta, johon on haettu kasvinjalostajanoikeutta, on kasvinjalostajanoikeuden loukkausta koskevia säännöksiä vastaavasti sovellettava, jos jalostajanoikeus sittemmin myönnetään.

Sellisestä 10 §:ssä tarkoitettujen hakemuksen vireillepanon jälkeen tapahtuneesta toiminnasta, joka tosin loukkaa kasvinjalostajanoikeutta, mutta joka on tapahtunut ennen kuin jalostajanoikeus on myönnetty, ei voida tuomita 9 luvussa tarkoitettua rangaistusta. Vahinko, joka on syntynyt ennen 17 §:ssä tarkoitettua hakemuksen julkaisemista, voidaan määrätä korvattavaksi ainoastaan 31 §:n 2 momentin mukaan.

Jos vahingonkorvauskanne pannaan vireille vuoden kuluessa kasvinjalostajanoikeuden rekisteröimisestä, ei 31 § 3 momentin säännöstä sovelleta.

9 luku

Rangaistussäännökset

34 §

Kasvinjalostajanoikeuden loukkaus

Joka tahallaan rikkoo 6, 7 tai 8 §:ssä säädettyä yksinoikeutta, on tuomittava *kasvinjalostajanoikeuden loukkaamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa rikoksesta syytettä, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteen pantavaksi.

35 §

Kasvin lajikenimen väärinkäyttö

Joka tahallaan tai tuottamuksesta rikkoo 22 §:n säännöksiä lajikenimen käyttämisestä, on tuomittava, jollei rikkomus ole vähäinen, *kasvin lajikenimen väärinkäytöstä* sakkoon.

10 luku

Erinäiset säännökset

36 §

Asiamiehen käyttäminen

Jos kasvinjalostajanoikeuden hakijalla tai sen haltijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, on hänellä oltava täällä asuva asiamies, joka on oikeutettu edustamaan hakijaa kaikissa kasvinjalostajanoikeutta koskevissa asioissa.

37 §

Muutoksenhaku

Rekisteriviranomaisen kasvinjalostajanoikeutta koskevaan lopulliseen päätökseen voi hakija tai kasvinjalostajanoikeuden haltija hakea muutosta, jos päätös on hänelle vastainen. Väitteentekijä voi hakea muutosta päätökseen, jolla hakemus on hyväksytty siitä huolimatta, että sitä vastaan on asianmukaisesti tehty väite. Jos väitteentekijä peruuttaa muutoshakunsa, asia voidaan kuitenkin tutkia, mikäli siihen on erityisiä syitä.

Päätökseen, jolla 16 §:ssä tarkoitettu vaatimus hakemuksen siirtämisestä on hyväksytty, voi hakija hakea muutosta. Päätökseen, jolla vaatimus hakemuksen siirtämisestä on hylätty, voi vaatimuksen tekijä hakea muutosta.

Rekisteriviranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitus on tehtävä 60 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

38 §

Maksut

Tässä laissa säädettyjen maksujen suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (*omakustannusarvo*). Rekisteröintimaksun ja vuosimaksun suuruus voidaan kuitenkin määrätä siten, että niistä perittävien maksujen kokonaisuus vastaa arviolta rekisterin pitä-

misestä valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää.

Kasvilajikelautakunnan samanlaatuisista suoritteista voidaan määrätä samansuuruinen maksu silloinkin, kun suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvat kustannukset poikkeavat toisistaan. Tällaisen kiinteän maksun suuruutta määrättäessä on otettava huomioon suoritteiden keskimääräiset kokonaiskustannukset.

Kansainvälisistä sopimuksista taikka elinkeinopoliittisista tai käytännöstä johtuvista syistä maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa tai 1 momentin toisen virkkeen mukaan laskettavaa maksua korkeampana tai alempana taikka jättää kokonaan perimättä.

Muilta osin maksujen osalta on noudatettava, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/92) säädetään.

39 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Kasvilajikelautakunta voi antaa yksityiskohtaisia määräyksiä rekisteröintihakemuksesta ja sen käsitelystä.

40 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Lain 8 §:n 2 momentin 1 kohta tulee voimaan kuitenkin vasta asetuksella säädettävänä päivänä.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**siementavaran kaupasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan siementavaran kaupasta 25 päivänä elokuuta 1975 annetun lain (669/75) 8 §:n 3 momentti sekä
muutetaan 8 §:n 1 momentti seuraavasti:

8 §

Tärkeimpien kasvilajien lajikkeista, joiden viljely on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi, on pidettävä luetteloa. Luetteloa pitää kasvinjalostajanoikeudesta annetussa laissa (/) tarkoitettu kasvilajikelautakunta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 20 päivänä maaliskuuta 1992

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Ole Norrback*

2.

Laki**siementavaran kaupasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan siementavaran kaupasta 25 päivänä elokuuta 1975 annetun lain (669/75) 8 §:n 3 momentti sekä
muutetaan 8 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Maatilahallituksen on pidettävä luetteloa tärkeimpien kasvilajien lajikkeista, joiden viljely on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi.

Tärkeimpien kasvilajien lajikkeista, joiden viljely on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi, on pidettävä luetteloa. Luetteloa pitää kasvinjalostajanoikeudesta annetussa laissa (/) tarkoitettu kasvilajikelautakunta.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan kasvilajiketoimikunnan, jonka tehtävänä on tehdä esityksiä 1 momentissa tarkoitettuun luetteloon otettavista kasvilajikkeista. Toimikunnassa tulee valtion siementarkastuslaitoksen, koetoiminnan ja neuvonnan, siementavaraa tuottavien ja sitä käyttävien viljelijöiden, elintarviketeollisuuden ja puutarhatalouden sekä siemenkaupan olla edustettuna.

(3 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Luonnos

Liite 2

Asetus**kasvinjalostajanoikeudesta annetussa laissa tarkoitetuista kasvisuvuista ja -lajeista**

Maa- ja metsätalousministerin esittelystä säädetään kasvinjalostajanoikeudesta päivänä
kuuta 199 annetun lain (/) 2 §:n nojalla:

1 §

Kasvinjalostajanoikeudesta annetussa laissa
(/) tarkoitettu kasvinjalostajanoikeus voi-
daan myöntää tämän asetuksen liitteessä lue-
teltujen kasvisukujen ja -lajien lajikkeisiin.

2 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Liite

Luettelo kasvinjalostajanoikeuden piiriin kuuluvista kasvisuvuista ja -lajeista

Agrostis spp.	röllit
Allium cépa L.	ruokasipuli
Allium porrum L.	purjo
Alstromeria spp.	intiaaninkukat
Avena sativa L.	kaura
Begonia spp.	begoniat
Beta vulgaris L. spp. vulgaris var. altissima Doell.	sokerijuurikas
Beta vulgaris L. spp. vulgaris var. conditiva Alef.	punajuurikas
Betula spp.	koivu
Brassica napus, var. oleifera Sinsk.	rapsi
Brassica napus, var. napobrassica Rchb.	lanttu
Brassica rapa L.	nauris
Brassica rapa oleifera DC.	rypsi
Brassica oleracea L. convar. botrytis var. botrytis (L.) Alef.	kukkakaali
Brassica oleracea L. convar. capitata var. capitata (L.) Alef.	keräkaali
Brassica pekinensis (Lour.) Rupr.	salaattikiinankaali
Chrysanthemum spp.	krysanteemit
Cucumis sativus L.	kurkku
Cyclámen pérsicum Mill	syklaami
Dactylis glomerata L.	koiranheinä
Daucus carota L.	porkkana
Dianthus spp.	neilikat

<i>Euphorbia pulcherrima</i> Willd. ex. Klotzsch	joulutähti
<i>Fagopyrum esculentum</i>	viljatattari
<i>Festuca</i> spp.	nadat
<i>Fragaria</i> spp.	mansikat
<i>Gérbera x cantabrigensis</i> Lynch.	sädelatva
<i>Helianthus annuus</i> L.	auringonkukka
<i>Hordeum vulgare</i> L.	ohra
<i>Impatiens walleriana</i> Hook.	ahkeraliisa
<i>Lactuca sativa</i> L.	salaatti
<i>Linum usitatissimum</i> L.	pellava
<i>Lolium</i> spp.	raiheinä
<i>Malus</i> spp.	omenapuut
<i>Medicago sativa</i> L.	sinimailanen
<i>Pelargonium</i> spp.	pelargonit
<i>Petunia x hybrida</i> Vilm.	petunia
<i>Phleum pratense</i> L.	timotei
<i>Pisum sativum</i> L.	herne
<i>Poa</i> spp.	nurmikat
<i>Prunus</i> spp.	kirsikat, luumu
<i>Pyrus</i> spp.	päärynä
<i>Rhododendron</i> spp.	alppiruusu
<i>Ribes</i> spp.	herukat, karviaiset
<i>Rosa</i> spp.	ruusut
<i>Rubus</i> spp.	vadelma, mesimarja, lakka
<i>Saintpaulia ionatha</i>	paavalinkukka
<i>Secale cereale</i> L.	ruis
<i>Sinapis</i> spp.	sinappi
<i>Solanum lycopersicum</i> L.	tomaatti
<i>Solanum tuberosum</i>	peruna
<i>Trifolium</i> spp.	apilat
<i>Triticum aestivum</i> L.	vehnä
<i>Tulipa</i> spp.	tulppaani
<i>Vicia faba</i> L.	härkäpapu
<i>Vicia sativa</i> L.	rehuvirna